

İslâm Hukukunda Transseksüel veya Travesti Olmanın Hükmü

The Provision of Being Transsexual or Transvestite in Islamic Law

Hilal ÖZAY

Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
İslam Hukuku Anabilim Dalı

Dr. Lecturer, Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Theology,
Department of Islamic Law, Tokat / Turkey

hilal.ozay@gop.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-6412-4430

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 26 Şubat / February 2019

Kabul Tarihi / Date Accepted: 08 Mayıs / May 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

DOI: 10.29288/ilted.532526

Atıf / Citation: Özay, Hilal. "İslâm Hukukunda Transseksüel veya Travesti Olmanın Hükmü / The Provision of Being Transsexual or Transvestite in Islamic Law". *ilted: ilahiyat tetkikleri dergisi / journal of ilahiyat researches* 51 (Haziran / June 2019/1): 207-234. doi: 10.29288/ilted.532526

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/ilted> | <mailto:ilahiyatdergi@atauni.edu.tr>

Copyright © Published by Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /
Ataturk University, Faculty of Theology, Erzurum, 25240 Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

İnsanların doğuştan kadın veya erkek olmak üzere iki ayrı biyolojik cinsiyetleri vardır. Toplumda bu cinsiyetlere göre anne-baba, karı-koca, kız-oğul gibi roller üstlenilmektedir. Fakat çeşitli sebepler öne sürülerek doğuştan biyolojik olarak sahip olunan cinsiyeti ve bu cinsiyetin gerektirdiği rolü reddetme veya diğer cinsiyete benzeme, özenme söz konusu edilmektedir. Bu eğilim beraberinde pek çok sorun ve soruların oluşmasına sebep olmaktadır. Bu tür eğilimi olan insanlara transseksüel ve travesti denilmektedir. Bu çalışmanın konusunu transseksüel ve travestilerin İslâm hukukundaki hükümleri oluşturmaktadır. Çalışmada bu kavramlarla birlikte kullanıldığı ve karıştırıldığı için homoseksüel ve hermafrodit hakkında da kısaca bilgi verilmektedir. Çalışmanın sonunda transseksüel ve travesti kavramlarının bu isimlerle klasik fıkıh kaynaklarında geçmediği fakat muhannes ve müteraccile kavramlarının bu kavramlara denk geldiği ve bunların doğuştan olan cinsiyetleri doğrultusunda hükümlere tabi oldukları tespit edilmiştir. Klasik fıkıh kitaplarında hünsaya hemen hemen her konuda, homoseksüele tazir ve had konularında, muhannese ise tazir, kazf, kadına bakma, ihtilat, imamlık konularında çok kısa değinildiği, müteraccile hakkında ise herhangi bir hüküm zikredilmediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *İslâm Hukuku, Travesti/Muhannes, Transseksüel/Muhannes, Hermafrodit /Intersex/Hünsa, Homoseksüel/Eşcinsel/Lutî.*

Abstract

Humans have two distinct biological genders, male or female. In the society, according to these gender roles such as parents, husband and wife, daughter and son are undertaken. However, by putting forward various reasons, some reject the inherent biologically possessed gender and the role required by this gender, or become similar to the other gender, and aspire to the other gender. This trend leads to many problems and questions. People with such tendencies are called transsexual and transvestite. The subject of this work is the transsexual and transvestite judgment of Islamic law. In the study, because they are used in conjunction with these concepts, brief information about homosexual and hermaphrodite will also be given. At the end of the study, it was determined that the concepts of transsexual and transvestite were not mentioned in the classical Fiqh sources, but that the concepts of mukhanneth and mutarajjilah coincided with these concept in classical Fiqh books and that these people should be subject to provisions in line with their inherent gender. It was observed in classical fiqh books that khuntha has been mentioned in almost every subject and homosexual in the tazir and hadd topics, mukhanneth in the ta'zir, kazf, looking at women, ihtilat and imamate very briefly and that no provision was mentioned about mutarajjilah.

Keywords: *Islamic Law, Transvestite/Mukhanneth, Transsexual/Mukhanneth, Hermaphrodite/ Intersex/Khuntha, Gay/Homosexual.*

Extended Summary

Allah has established a system in the world. Within this order, people were created in two different genders both to continue their generations and to be able to carry out their roles (mother, father, wife, etc.) as two separate genders, namely men or women, as a couple and as biologically different. It has never been reported that a third human gender that is totally different from these two genders or has characteristics of both of them was created. On the contrary, it is stated that biological gender, that is, being a male or a female, is coded in genes and that these genes will not change. In this case, a human being is either male or female. This is expressed in the form of feeling the opposite of possessed gender, being constantly disturbed by the required role for the possessed gender or emulating and trying to be like the other gender.

This article discusses the concepts of khuntha, homosexual, transvestite, transsexual, mukhanneth/mukhannith and mutarajjilah. Because the state of khuntha and homosexuality is different from others, the provisions regarding these are different. This is why these people are exclud-

ed from the study. In this article, what transsexual and transvestite refers to in the Islamic legal literature, what concepts it describes, and the provisions about them are discussed. In the classical sources, the definitions of the concepts of khuntha and mukhanneth are given via the provisions given in various issues and the evidence based on these provisions, and the definition of the concept of homosexual is given via subjects of the punishments inflicted on the person who does this and their evidences. As for the concepts of transsexual and transvestite, they are not mentioned in the sources with these names. But it has been seen that the concepts of mukhanneth/mukhannith and mutarajjilah, which are mentioned in classical sources, coincide with these concepts.

Despite being quite rare, there are people with uncertain anatomic genders are born as a kind of disease for various reasons, apart from the general creation. Such people are called "khuntha" in Islamic law and the special provisions have been set related to them.

The other concept related to the subject, homosexual/homosexual is who, despite having a certain and definite gender as a male or female, direct sexual orientation and sexual preference to their own gender, which is an aberration, rather than a heterosexual orientation (opposite sex) that is predicted by the genes. For homosexuals, the concepts of liwatah and luti are used, which were previously said for Prophet Lut's people, who did not meet their sexual needs within natural ways and in the legitimate frame of Islamic law and as a result were harshly destroyed by Allah. Homosexuality is strongly prohibited both in the Qur'an and in the hadiths by being defined as an evil act.

Basing on the statements in the Qur'an and the hadiths, it has been agreed that liwatah/homosexuality is a forbidden act that requires the worldly punishment and some punishments have been prescribed to prevent, deter, and for exemplary purposes by considering it one of the great sins.

The concept of transvestite is used for people who, despite being male or female, occasionally or regularly disguise as the opposite sex, and who loves to look like them.

Transsexual is the name given to people, who is not happy with his or her own gender, who thinks that he or she belongs to the opposite gender, who wishes to be in the opposite gender, who wants to live and be accepted as a member of the opposite gender, even though his/her anatomical gender is male or female. There are also some among these people who have hormonal and surgical interventions to make their bodies suitable for the gender they desire to belong to.

A transvestite and transsexual who tries to resemble a woman despite being born a man is included in the scope of the term mukhanneth/mukhannith, and a transvestite and transsexual who tries to resemble a man despite being born as a woman is included in the scope of the term mutarajjilah in Islamic legal literature. Also, when these people have sex with their own gender, they are also called homosexual/gay/luti.

Faqihs have made different provisions about mukhanneth/mukhannith according to the separation in the form of two categories, similar to woman in a voluntary way (for personal preferences) and in an involuntary way (by creation) and according to whether they act in a luti (homosexual) way or not.

Men who resemble women from creation, who have coquettishness in their organs and a softness in their voices (high pitch), and who do not abuse this condition are considered the first group. They do not receive these characteristics themselves, and since they are like this from birth, they cannot be charged with any accusation or misdemeanor. They cannot be charged with a crime or sin unless they commit adultery or liwatah.

The second group of mukhanneth/mukhannith is those who act like a woman and try to look like a woman despite being born as a man. These are the sinful and the cursed, and they are considered open-sinners (fasiqs) and are isolated from the society.

In Islamic law, it is forbidden to be similar to women for those who were born as men and also it is forbidden to be similar to men for those who were born as women, in clothing, movement and in speech and behavior. In fact, haram verdict has been given because these are cursed in the hadiths. Even though he/she is created in a gender, a human being can carry the characteristics of the other gender, according to the test of Allah. Or a feeling of resemblance may occur, even though he/she does not have the characteristics of the other gender, as required by the test. This feeling must be regarded as the creation of a wish for any act of prohibited sins and must be fought against the will and remain in the existing gender and act accordingly. To act in the direction of wishes by changing the creation, to disrupt the order and the disposition will result in causing confusion.

In Islamic law, people created in different genders as men and women are expected to behave in harmony with their biological sex by protecting their characteristics, that is to say, by maintaining the nature of the nature of each sex that is brought by birth, and in this direction, gender-based roles and responsibilities are given. In other words, based on gender, men and women have different rights and duties. In this context, being able to obviously see the gender is an important issue. It is not possible for men and women to enter each other's genders and to be involved in their laws. even if gender change surgeries are performed.

Those who try to resemble the opposite sex voluntarily (mukhannith / mutarajjilah / transsexual and transvestite) and those who are born without will (mukhanneth/ mutarajjilah) are treated according to the gender inherent in worship, dress, shroud, funeral prayer, marriage, inheritance, etc.

GİRİŞ

Allah Teâla dünyada bir düzen kurmuştur. Bu düzen içinde insanlar, nesillerinin devamı ve verilen rolleri (anne, baba, eş, vs.) yerine getirebilmek için kadın ve erkek olmak üzere çift ve iki ayrı cinsten, biyolojik olarak farklı yaratılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de çeşitli vesilelerle insanlar ve diğer canlılardaki cinsiyet farklılıklarına vurguda bulunulmuş ve onların farklı iki cinsiyette yaratıldığı haber¹ verilmiştir.

“Ondan, erkek, dişi iki cins yaratmıştı.” (el-Kıyame 75/39).

“Allah sizi (önce) topraktan, sonra meniden yarattı. Sonra sizi çiftler (erkek-dişi) kıldı.” (Fâtır 35/11).

“Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık.” (el-Hucurât 49/13).

“Şurası muhakkak ki (rahime) atıldığında nutfeden, erkek ve dişiden ibaret olan iki çifti O yarattı.” (en-Necm 53/45-46).

“Ey insanlar, sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan eşini yaratıp ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üreten Rabbinizden korkun...” (en-Nisâ 4/1).

Bu iki cinsten farklı veya ikisinin özelliğini taşıyan bir üçüncü insan çeşidinin yaratıldığı da bildirilmemiştir. Aksine biyolojik cinsiyetin yani kadın ve erkek olmanın genlerde kodlandığı, belirlendiği ve bu genlerin değişmeyeceği² ifade

¹ Bk. Fâtır 35/11; ez-Zâriyât 51/49; Yâsin 36/36; eş-Şûrâ 42/11.

² Psikoyorum Tv, “Modernizm ve Cinsel Kimlik”, erişim: 10 Temmuz 2015, <http://www.psikoyorum.tv/modernizm-ve-cinsel-kimlik-2396.html>.

edilmiştir. Şu halde fitraten (yaratılıştan) insan ya erkektir yahut da kadındır. Böyle olmakla birlikte biyolojik cinsiyete uygun duygu, düşünce ve davranışlarda bulunmama veya bulunamama söz konusu edilmektedir. Bu, sahip olunan cinsiyetin tersi cinsiyete ait hissetme ve var olan cinsiyetten veya cinsiyetin gerektirdiği rolden sürekli rahatsız olma yahut da diğer cinsiyete özenme, benzemeye çalışma şeklinde dile getirilmektedir.

Bu makalede hünsâ, homoseksüel, travesti, transseksüel, muhannes /muhannis ve müteraccile kavramlarının bahsi geçmektedir. Hünsâ ve homoseksüelin durumları diğerlerinden farklı olduğu için bunlarla ilgili hükümler de farklıdır. Buyüzden bu kişiler çalışmanın dışında bırakılmıştır. Sadece makale konusu kişileri belirlemek için hünsâ ve homoseksüelin tanımlarına değinilmiştir. Ağırlıklı olarak transseksüel ve travestinin İslâm hukuk literatüründe ne ifade ettiği, hangi kavramlarla geçtiği ve haklarındaki hükümler ele alınmıştır.

1. KAVRAMSAL ALAN

Araştırmanın sınırını tespit etmek için ilgili kavramları bilmek ve bu kavramlardan ne kastedildiğini ve kimleri içine aldığını belirlemek gerekmektedir.

Klasik İslâm hukuku kaynaklarında, araştırmada bahsi geçen hermafrodit hünsâ, homoseksüel lûtî, transseksüel ve travesti ise muhannes/muhannis kavramlarıyla yer almaktadır. Karıştırılmaması ve araştırmanın çerçevesini belirlemek adına bu kavramların hepsinin tanımları verilecek daha sonra dört mezhep ekseninde transseksüel ve travesti (muhannis) ile ilgili İslâm hukukundaki hükümler ele alınacaktır.

Genel yaratılışın dışında çeşitli sebeplerle normal olanın dışında bir hastalık olarak anatomik cinsiyeti belirsiz insanlar nadir de olsa dünyaya gelmektedir. Bu şekilde olanlara İslam hukukunda hünsâ denmiş ve bunlarla ilgili özel fikhî hükümler belirlenmiştir. Bu kişiler için günümüzde hermafrodit, intersex ve erdişi kavramları³ kullanılmaktadır. Fukahâ hünsâyı; müşkil ve gayr-i müşkil şeklinde iki kısma ayırmış ve bu iki kısımdan her birini farklı hükümlere tabi tutmuştur. Her iki cinse ait cinsiyet alametlerini taşımakla birlikte erkek veya kadınlık alametleri açık olup, kolayca erkek veya kadın olduğuna hükmedilebilen kişiye gayr-i müşkil hünsâ denmiştir.⁴ Bu şahıslar için, baskın olan cinsiyet özellikleri dikkate alınarak o cinse ait hükümler verilmiştir.

³ Vikipedi, "Hemafroditlik", erişim: 28 Mayıs 2015, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hemafroditlik>.

⁴ Komisyon, "Hünsâ", *el-Mevsû'atü'l-fikhiyye* (Kuveyt: Vizaretü'l-evkaf ve'ş-şuuni'l-İslâmiyye, 1990), 20: 22; Orhan Çeker, "Hünsâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1997), 18: 491; Yunus Vehbi Yavuz, "Hünsâ", *İslam'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1997), 2: 301.

Her iki cinsiyet organına birlikte sahip olan⁵ fakat organların birinin diğerine baskınlık arz etmemesi nedeniyle kadın veya erkek olduğuna kolayca hükmedilemeyen⁶ veya hiçbir cinsel organa sahip olmayıp⁷ sadece idrar yapabileceği bir deliği olan⁸ kişiye de müşkil hünsâ denmiştir. Bunlar ihtiyaten bazen kadın gibi, bazen erkek gibi kabul edilmiştir. Bazen de onun hakkında iki cinsten de farklı yeni bir düzenleme getirilmiştir.⁹ Hakkında özel hükümler uygulanarak ve cinsiyetini belirgin hale getirecek yönde tıbbî müdahalelere izin verilerek hünsâ- i müşkilin sıkıntıları giderilmeye çalışılmış ve ona göre de hükümler belirlenmiştir.

Konuyla ilgili diğer kavram homoseksüel/eşcinsel, cinsel yönelimini ve cinsel tercihini doğal yani genlerin öngördüğü heteroseksüel yönelime (karşı cinse) değil, bir sapma olan kendi cinslerine yönelendir.¹⁰ Bunların cinsiyetleri doğuştan

⁵ Ahmed Şemseddin Edirnevî Rûmî el-Kadzâde, *Netâicu'l-efkâr fi keşfi'r-rumuz ve'l- esrar* (Tekmiletü şerhi *Fethî'l-kadir*) (b.y.: y.y., 1970), 10: 516; Abdurrahman b. Muhammed İbrahim el-Halebi, *Mülteka'l-ebhur* (Beyrut: Müessesetü'r-risale, 1409/1989), 2: 334; Muhammed b. A'la b. Ali el-Faruki et- Tehânevi, "Hünsâ", *Keşşâfü istilâhâti'l-fünûn ve'l-ulûm* (Beyrut: Dâru sâdır, ts.), 1: 406; Ebû'l-Fazl Meccuddin Abdullah b. Mahmûd el- Mevsîli, *el-İhtiyâr li-ta'li'i'l-Muhtâr* (Beyrut: y.y., ts.), 2: 53; Komisyon, "Hünsâ", 20: 22; Seyyid Sabik, *Fikhü's-sünne* (Beyrut: Dâru'l-fıkr, 1412/1992), 3: 454; Mehmet Erdoğan, "Hünsâ", *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 1988), 163; Çeker, "Hünsâ", 18: 491.

⁶ Celal Yıldırım, *Kaynaklarıyla İslam Fıkhı* (Konya: Uysal Kitabevi, ts.), 2: 407; Çeker, "Hünsâ", 18: 491; Yavuz, "Hünsâ", 2: 301.

⁷ Muhammed Emin b. Ömer Abdiaziz el-Hüseynî ed-Dimaşki İbn Âbidin, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr* (İstanbul: Karaman Yayınları, 1984), 6: 727; Ali b. Muhammed b. Ali el-Cürçânî, "el-Hünsâ", *et-Ta'rîfât* (Beyrut: Dâru'l-fıkr, 1410/1989), 327; Sabik, *Fikhü's-sünne*, 3: 454; Yavuz, "Hünsâ", 2: 301; Muhammed Revvâs-Kuneybi el- Kal'aci-Hâmid Sâdık, "Hünsâ", *Mu'cemu'l-lugati'l-fukahâ'* (Beyrut: y.y., 1985), 201; Komisyon, "Hünsâ", 20: 22; Çeker, "Hünsâ", 18: 491.

⁸ Alaüddin Ebû Bekr b. Mes'udi'l-Hanefî el-Kasânî, *Bedâ'i u's-şanâ'i' fi tertibi's-şerâ'i'* (Beyrut: Dâru'l-kütübü'l-ilmîyye, 1418/1997), 10: 461; Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukukî İslâmiyye ve İstilahat-ı Fıkhiyye Kamusu* (İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985), 5: 367; Yıldırım, *Kaynaklarıyla İslam Fıkhı*, 3: 306; Yavuz, "Hünsâ", 2: 301.

⁹ Ayrıntılı bilgi için bk. Hilâl Duman, "İslâm Hukukunda Hünsâ", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/6 (2002): 295-319.

¹⁰ Haber 7, "Eşcinsellik Kazıklı Voyvoda ve Şiddet", erişim: 6 Haziran 2015, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-nevzat-tarhan/403218-escinsellik-kazikli-voyvoda-ve-siddet>; Amerikan Psikiyatri Birliği (APA)'nın bir tanı kılavuzu, DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)'de Aralık 1974 yılına kadar homoseksüellik, sosyopatik kişilik bozukluğu (sociopathic personality disturbance) kategorisinin bir alt grubu olan seksüel deviasyonlar bölümünde transvestisizm, fetişizm, sadizm ve pedofili ile birlikte yer aldı. Aralık 1974'de APA homoseksüelliğin tanı ağacından çıkarılması ve cinsel yönelim rahatsızlığı (sexual orientation disturbance) şeklinde yeni bir tanı oluşturulması kararını çoğunluk oyuyla kesinleştirdi. 1980 DSM II'de diğer psikoseksüel bozukluklar içinde ego-distonik homoseksüalite yer aldı. 1986 da DSM-III revize edilirken, Psikoseksüel Bozukluklar Danışma Komitesi, Ego-distonik homoseksüalite tanısının sınıflamadan kalkmasına karar verdi. 1987 DSM III-R ve 1994 DSM IV de diğer cinsel bozukluklar içinde "cinsel yönelim hakkında sürekli ve belirgin kaygılar" yer aldı. (American Psychiatric Association, 1952: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Washington, DC; American Psychiatric Association, 1968: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 2nd Edition, Washington, DC; American Psychiatric Association, 1980: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 3rd Edition, Washington, DC; American Psychiatric Association, 1987: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 3rd Edition, Revised, Washington, DC; American Psychiatric Association, 1974: Position statement on homosexuality and civil rights, *Am J Psychiatry* 131: 497; Beiber, Irving, "Homosexuality- An Adaptive Consequence Of Disorder In Psychosexual Development", *Am J Psychiatry* 130 (1973): 1209-1211; Conger, Jhon J., "Proceedings of the American Psychological Association, Incorporated, for the Year 1974: Minutes of the Annual Meeting of the Council of Representatives", *American Psychologist* 30/6 (1975): 620-651; District Branch Urges Revised Labeling For Homosexuality, *Psychiatric News* (21 March): 1; Glasscote, Homosexuality Issue-Disorder Or Life Style?, *Psychiatric News* (June 20 1973): 3, 27; Graunberg, Foreword, in Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 2nd Edition, Washington DC, *American Psychiatric Association* (1968): 7-10; Socarides, C.W., Homosexuality: Findings derived from 15 years of clinical research. *American Journal of Psychiatry* (1973): 130:

erkek veya kadın olarak belli ve kesindir. Homoseksüeller içinde buldukları cinsiyeti reddetmezler ve sahip oldukları cinsel görünümlelerinden kurtulmayı da düşünmezler. Eşcinsel erkek ve kadınların cinsel hormonlarının profilinde heteroseksüel olanlara göre bir farklılık yoktur.¹¹ Yani homoseksüel bir kadının heteroseksüel bir kadından ve homoseksüel bir erkeğin heteroseksüel bir erkekten farklı bir yapıda ve farklı ihtiyaç içinde bulunduğu bilimsel olarak tespit edilmiştir. Bu kişilerin yetiştirilme tarzı araştırıldığında sosyal öğrenmenin rolü olduğu görülmüştür.¹² Homoseksüelliğin doğuştan olmadığını, çocuklukta aile içinde yaşanan bazı travmalardan kaynaklanan gelişimsel bir kusur olduğu ve kişisel bir tercih olmadığı, ancak kişi eğer bu yöndeki dürtülerini eyleme dökerse yani homoseksüel ilişki yaşarsa o zaman bu onun bilinçli seçimi olduğu düşünülmüştür.¹³ Böyle bir seçim yapan homoseksüeller için İslam hukukunda cinsî ihtiyaçlarını tabii ve meşru çerçevede karşılamayan bundan dolayı da helak olan Lût Peygamber'in kavmi için söylenen livâta¹⁴ ve lûtî kavramları kullanılmıştır. Homoseksüellik hem Kur'an-ı Kerim'de¹⁵ hem de hadislerde¹⁶ kötü bir fiil olarak nitelendirilerek şiddetle yasaklanmıştır.

Kur'an'da ve hadislerde yer alan ifadelerden hareketle, livâtanın /homoseksüelliğin dünyevi cezayı da gerektiren haram bir fiil olduğu konusunda görüş birliğine varılmış ve büyük günahlar arasında sayılarak sakındırmak, önlemek, caydırmak ve ibret¹⁷ amaçlı birtakım cezalar da öngörülmüştür.¹⁸ Bu suçu işleyenlerde bedensel bir kusur veya bir hastalık bulunmadığı için diğer konularda kendi cinsleri için tertip edilen hükümlerden başka hükümlere tabi olmaları da söz konusu değildir. Yani homoseksüel hakkında kadınsa kadınlar, erkekse erkelerle ilgili hükümler geçerlidir.

1212-1213; Spitzer, R.L., "A Proposal About Homosexuality And The American Psychiatric Association Nomenclature", *Am J Psychiatry* 130 (1973): 1214-1216; Textbook of Homosexuality and Mental Health Ed; Cabaj, R.P. and Stein, T.S., American Psychiatric Press, Inc. Washington, DC, (London, England 1996): 17-29.

¹¹ Kadın Cinselliği, *Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, Bilgilendirme Dosyası-5*, 30.

¹² Haber 7, "Eşcinsellik Kazıklı Voyvoda ve Şiddet".

¹³ Hastane, "Eşcinsellik Bir Hastalık Değil Tercihtir", erişim: 10 Haziran 2015, <http://www.hastane.com.tr/saglik/escinsellik-bir-hastalik-degil-tercihtir.html>. ("Eşcinsellik Kader Değildir" adında kitabı bulunan CİSED Genel Başkanı Dr. A. Cem Keçe)

¹⁴ Kâmil Yaşaroğlu, "Livâta", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27: 198.

¹⁵ Bk. eş-Şuarâ 26/165, 166; el-Enbiyâ 21/74.

¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1: 300, 1: 317; Tirmizî, "Radâ", 12, "Hudûd", 24; Ebû Dâvûd, "Hudud", 28; İbn Mâce, "Hudûd", 12; Dârekutnî, *Sünen*, 3: 124.

¹⁷ Bk. el-Mâide 5/38; Beyhâkî, "Hudud" 3.

¹⁸ Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâli el-Makdisî, *el-Muğni* (Beirut: Dâru'l-fikr, 1405/1984), 9: 58; Ali b. Ebû Bekr el-Merginânî, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedi* (Beirut: y.y., 1970), 5: 262; Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 2: 339; Ebû'l-Muzaffer Avnuddîn Yahyâ b. Muhammed İbn Hübeyre eş-Şeybani, *İhtilâfî'l-e'immeti'l-erba'a ve ittifâkuhum* (Beirut: y.y., 1423/2002), 2: 256; Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Abdîrrahmân el-Hattâb er-Ruaynî, *Mevâhibü'l-celîl li-şerhi Muhtasarı Halil* (Beirut: Dâru'l-fikr, 1977), 6: 296; Ebû'l-Berakat Ahmed b. Muhammed b. Ahmed ed-Derdîr, *eş-eş-Şerhu's-şagîr 'alâ Akrebi'l-mesâlik* (Kahire: Dâru'l-ma'arif, ts.), 4: 456; Vehbe Zuhaylî, *el-Fıkhu'l-İslâmî ve edilletuhu* (Dimaşk: Dâru'l-fikr, 1996), 6: 66; İbrahim Çalıışkan, "İslam Hukukunda Zina Suçunun Mahiyeti ve Cezası", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 33 (Ankara 1992): 85, 86.

1.1. Travesti (Muhannes/Muhannis/Müteraccile)

Ara sıra veya düzenli olarak karşı cinsiyetin kılığına giren insanlar için, 1910 yılında doktor Magnus Hirschfeld, “travesti” kavramını kullanmıştır.¹⁹ Travesti, doğduğu cinsiyetin aksine davranan veya giyinen anlamına gelmektedir.²⁰ Travestiler, erkek olmaktan memnun olmalarına hatta bundan kıvanç duymalarına rağmen kadın gibi görünmekten hoşlanan erkekler²¹ şeklinde de tarif edilmiştir. Transseksüellerde olduğu gibi, ruhsal yönden kendilerini tamamen karşı cinsten kabul etmezler ve cinsiyetlerine karşı isyan içinde değildirler. Doğumdan sahip oldukları cinsiyetin karşıtı olan cinsiyete ait bazı özelliklere eğilim ve özentileri vardır. Ama travestinin cinsiyetinde doğuştan bir belirsizlik yoktur.

Sıkça karıştırıldığı transseksüellikten farklı olarak travestilikte cinsiyet değiştirme söz konusu değildir. Travestisizmde kişi kıyafetler yardımıyla, karşı cinsten olduğunu hayal ederek, karşı cinsin rolüne bürünerek cinsel haz arayışına girer. Bir travesti; eşcinsel, biseksüel ya da heteroseksüel olabilir. Travesti birey, kendine ait biyolojik cinsel kimlikten vazgeçmez; sadece çeşitli hormonal müdahalelerle dış görünümünde değişikliğe gidebilir.²² Yapılan tariflere göre kadın olarak dünyaya geldiği halde erkeğe benzemeye çalışan travesti İslam hukuk literatüründe bahsi geçen müteraccile, erkek olarak dünyaya geldiği halde kadına benzemeye çalışan travesti ise muhannes/muhannis kavramları kapsamına girmektedir. Ayrıca bu kişiler hem cinsleriyle birlikte olmaları halinde de homoseksüel/eşcinsel/luti olmaktadır.

1.2. Transseksüel (Muhannes/Muhannis/Müteraccile)

Transseksüalite, hastalıkların Uluslararası Sınıflaması-10 (International Classification of Diseases- ICD)’nda; “bireyin anatomik cinsiyeti ile arzu ettiği cinsiyeti arasındaki uyumsuzluğu ve karşı cinsin bir üyesi olarak yaşama ve kabul edilme arzusu” olarak tanımlanmıştır.²³ Transseksüalite, kişinin hissettiği cinsel kimlik ile biyolojik cinsiyeti arasındaki çatışma olarak tanımlanan cinsel kimlik bozukluğu şeklinde de tanımlanmıştır.²⁴ Bu durum bir kişinin kendi cinsiyetinden rahatsızlık duymasının yanı sıra, karşı cinsiyete ait olma duygusunu da içermektedir. Kişi karşı cinsle

¹⁹ Wikipedia, “Transseksüellik”, erişim: 17 Haziran 2015, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Transseksüellik>.

²⁰ Cinsel Sağlık Bilgileri, “Travestizm Nedir”, erişim: 17 Haziran 2015, <http://www.cinselsaglikbilgileri.com/travestizm-nedir>.

²¹ Türkiye LGBTİ Birliği, “Transseksüel Nedir, Ne Değildir?”, erişim: 29 Haziran 2015, <http://lgbti.org/transeksuel-nedir-ne-degidir/>.

²² Cinsel Sağlık Bilgileri, “Travestizm Nedir”.

²³ International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10 th Revision, erişim: 12 Ocak 2014, <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en>.

²⁴ Cinsel kimlik bozukluğunun tanımı ilk kez 1949’da Caldwell tarafından yapılmış ve Benjamin’in yazıları aracılığı ile 1953 ve 1956 yıllarında profesyonel literatürde ilgi çekmeye başlamıştır. Sorunun adı o zamanlar “transseksüellik” olarak geçmiştir. 1950’li yıllarda bu konuda çok sayıda yayın ve tartışma yapılmasının ardından, 1980 yılında, transseksüellik, APA’nın resmi terimleri arasında “Cinsel Kimlik Bozuklukları” başlığı altında cinsel bozuklukların yetişkin formları arasında yer almıştır. Bugün, cinsel kimlik bozuklukları, cinsel işlev bozuklukları ile genel bir bölüm içerisinde inceleniyor. (Bursa Psikiyatri, erişim: 2 Haziran 2015, <http://www.bursapsikiyatri.com/makale.php?id=261>).

sürekli ve güçlü bir özdeşim kurar, sahip olduğu cinsiyeti reddederek diğer cinsiyetin birincil (erkeklerde penis, kızlarda over, vb.) ve ikincil (ses kalınlaşması, tüylenme, meme ve kalçanın oluşumu, vb.) özelliklerini benimsemektedir.²⁵ Karşı cinsten birisiymiş gibi yaşamak ve giyinmek istegindedir.²⁶ Bedeninin, arzu duyduğu cinsiyete uygun hale gelmesi için hormonal ve cerrahi müdahale görmek istemektedir.²⁷

Transseksüeller, sapıklık (perversion) sınırı içinde ele alınmışlardır. Bilhassa Krafft Ebing ve Mohll 1869 yılından sonra transseksüalizmi, homoseksüalite sınırları içerisine koymuşlardır.²⁸ Transseksüalite, tanı olarak ilk kez 1980’de yayınlanan Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı-III (DSM-III)’de yer almıştır.²⁹ DSM IV’te, “cinsel kimlik bozukluğu” olarak belirtilen transseksüalite “çocukluk çağı, adölesan ve yetişkin cinsel kimlik bozukluğu” şeklinde ayrı olarak ele alınmıştır. DSM V’te ise “cinsel kimliğinden yakınma (hoşnut olmama)” olarak tanımlanmış ve “çocuklarda, gençlerde ve erişkinlerde “cinsel kimliğinden yakınma” olarak incelenmiştir.³⁰ Bu tanımlamalar dünyanın her tarafındaki doktorlar tarafından hastalık tanımlamalarında kılavuz olarak kullanılmaktadır.

Kadın ve erkek transseksüalizminin prevalansı dünyada ve ülkemizde tam olarak bilinmemektedir. Dünya Profesyonel Transseksüel Sağlığı Birliği’nin³¹ prevalansı geniş bir oranda sunmaktadır.³² Erkeklerde, kadınlara oranla 6-30 kat fazla görülmektedir. Her 30.000 erkekte ve 100.000 kadından biri, cinsiyet değiştirme operasyonu istemektedir.³³

Scientific American Mind dergisinin Mayıs Haziran 2010 tarihli sayısında “The Third Gender” yani “Üçüncü Cinsiyet” başlıklı makalede³⁴ Jesse Bering biyolojik cinsiyetinden ve cinsel kimliğinden rahatsız olan transseksüelleri incelemiştir. Bu makalede üçüncü cinsel kimlik olarak ifade edilen transseksüeller açık ve gizli şeklinde ikiye ayrılmıştır. Her iki transseksüel durumla ilgili bilimsel çalışmalarda genetik veri bulunamadığı vurgulanmıştır. Homoseksüelliğin en yay-

²⁵ Childs J.M., “Transsexualism: Some theological and ethical perspectives”, *A Journal of Theology* 48/1 (2009): 30-41.

²⁶ Ahmet Çelikkol, “Cinsel Bozukluklar”, erişim: 18 Haziran 2015, <http://www.celikkol.org/cinsel.htm>.

²⁷ Ankara Psikiyatrisi, “Başlıca Psikiyatrik Bozukluklar”, erişim: 18 Haziran 2015, <http://ankarapsikiyatrisi.net/hastaliklar.html>.

²⁸ Adnan Öztürel, “Transseksüalizm ve Hermafroditizmde Yasal, Tıpsal ve Adli Tıp Problemleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 37/1 (1980): 464.

²⁹ Cohen-Kettenis PT and Pfafflin F., “The DSM Diagnostic Criteria For Gender Identity Disorder In Adolescents And Adults”, *Arch Sex Behav* 39/2 (April 2010): 499-513.

³⁰ Amerikan Psikiyatrisi Birliği: *Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (DSM-IV-TR)*, trc. Ertuğrul Köroğlu (Ankara: y.y., 2007), 203-208.

³¹ The World Professional Association for Transgender Health- WPATH.

³² WPATH, erkek transseksüellerin oranını 1/11.900 ile 1/45.000 arasında, kadın transseksüellerin oranını ise 1/30.400 ile 1/200.000 arasında olduğunu belirtmiştir (Jenner CO., “Transsexual Primary Care”, *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners* 22/8 (2010): 403-408.

³³ Ahmet Çelikkol, “Cinsel Bozukluklar”, erişim: 18 Haziran 2015, <http://www.celikkol.org/cinsel.htm>; Cinsiyet değiştirme hakkında bakınız: Hilal Özay, “İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/1 (2016): 1-31.

³⁴ Jesse Bering, “The Third Gender”, *Scientific American Mind* 21/2 (May June 2010).

gın türü olan transseksüelliğin kültürel öğrenme ile oluştuğu bildirilmiştir. Biyolojik cinsiyet, cinsel kimlik ve cinsel yönelim alanlarının farklı farklı değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kültürel sosyal normların ve öğrenmelerin transseksüel cinsel kimlik ve cinsel yönelim oluşmasındaki ana rolünden söz edilmiştir.

Tanımlardan anlaşılacağı üzere transseksüeller ve travestiler, hermafroditler gibi doğuştan fiziksel iki cinsin de özelliklerini taşımazlar, onlardan farklıdırlar. Transseksüellerin homoseksüellere benzer yönü her ikisinin de cinsiyeti doğuştan belli ve kesin olmasıdır. Hermafroditler gibi cinsiyetlerinde belirsizlik yoktur, bunlar, doğumdan ya erkek ya da kadındırlar. Aralarındaki farklılık; homoseksüeller buldukları cinsiyeti reddetmezler. Sahip oldukları cinsel görünümünden kurtulmayı da düşünmezler. Dış görünüşleri ve davranışları biyolojik cinsiyetleriyle uyumludur. Aynı cinsten kişilerle ilişkilerini kolaylaştırmak düşüncesi dışında cinsiyetlerini değiştirmek istemezler.

Travestiler ise hünsalardan farklı ama transseksüeller ve homoseksüellerle ortak yönleri vardır. Ama transseksüeller gibi cinsiyetlerini değiştirme düşünceleri yoktur. Çoğunlukla homoseksüeldirler. Transseksüeller kendilerini karşı cinsten saydıkları için, kendi cinslerinden bir kişi ile cinsel ilişkide buldukları zaman, bu onlar açısından homoseksüel bir ilişki değildir.

Allan 1963 yılında kişisel gözlemlerine ve diğer yazarların çalışmalarına, Danimarkalı cerrahlardan Worden ve Marsh, Randell, klinik verilere dayanarak, homoseksüalite, transseksüalite, travestizmi birbirine yakın olan haller olarak kabul etmişlerdir.³⁵ ICD-10'da (Dünya Sağlık Örgütü'nün uluslararası hastalık sınıflama ölçütü) transvestizm ve transseksüelizm kavramları hala eşanlamlı olarak kullanılmaktadır.³⁶

Her ne kadar farklı tanımlamalar yapılırsa da veya kendilerini ayrı ayrı gruplar olarak gösterecekler de travestilerin transseksüel olmaları ve her ikisinin de homoseksüel olmaları veya tersi çok muhtemeldir. Çünkü birbirine çok yakın eğilimlerdir. Sebep ne olursa olsun her üçünün de cinsiyeti doğuştan belli olmasına rağmen hem cinsleriyle birlikte olmaları onları bu açıdan tek bir grup ki o da lüti haline getirmektedir.

Homoseksüelliğin, transseksüelliğin ve travestiliğin doğuştan olduğunu ya da bir hastalık olarak ortaya çıktığını söyleyerek bu durumun normal ve tercih edilebilir bir hal olarak göstermenin hiç bir bilimsel dayanağı yoktur. Bu bakış açısı, yanlış anlamalara ve bu yöndeki tercihleri artırmaya sebep olur. Cinsel kimlik konusunda kaygısı olan bireyleri bu durumlara özendirme, yönlendirme, teş-

³⁵ Öztürel, "Transseksüalizm ve Hermafroditizmde Yasal, Tıpsal ve Adli Tıp Problemleri", 465.

³⁶ Wikipedia, "Transseksüellik".

vik etmek ve cesaretlendirmek ise hem bireyin hem de toplumun geleceği açısından son derece sakıncalıdır.

2. İSLÂM HUKUKUNDA TRASEKSÜEL VE TRAVESTİ (MUHANNES/MUHANNİS/MÜTERACCİLE) OLMANIN HÜKMÜ

Araştırmanın birinci kısmında ilgili kavramlar olan hermafrodit/hünsâ ve homoseksüel/lûtînin kısaca tanımları verildikten sonra asıl araştırma konusu olan transseksüel ve travestinin günümüzdeki anlamları ve özelliklerine değinilmiştir. İkinci kısımda ise transseksüel ve travesti kavramlarının İslam hukuk literatüründe karşılığı ki bunlar muhannes/muhannis ve müteraccile hakkında bilgi verildikten sonra ilgili hükümler ele alınacaktır.

Muhannes kelimesine lügatte bükülme, çıt kırılma, yumuşaklık,³⁷ kırılğan organlarla, ince, narin sözlerle ve yumuşaklıkla kadına benzeme³⁸ anlamları verilmektedir. Fıkıh terimi olarak muhannes, hareketlerini iradi bir şekilde kadınların hareketlerine benzeten veya doğuştan böyle olan kişi demektir.³⁹ Muhannese, anatomik olarak erkek olmasına rağmen kadın gibi giyinen ve davranan efemine erkek,⁴⁰ davranışlarında, görünüşünde ve konuşmasında kadın özellikleri taşıyan,⁴¹ kadınlığa özenen veya yaratılıştan kadınsı olan erkek⁴² anlamları da verilmiştir. Muhannesde anatomik olarak bir kadına benzeme söz konusu değildir. Karşı cinse anatomik benzeme varsa o hünsâ olur.

Bu kavramlarla ilgili olan diğer bir kavram “gayri uli’l-irbe”dir. Bu kavram Kur’an-ı Kerim’de Nur suresinin 31. ayetinde geçmektedir ve bu ifadeyle muhanneslerin kastedildiği yorumu yapılmaktadır.⁴³ Ancak meallerde bu kelimeye “kadına ihtiyaç duymayan, erkekliği kalmamış, kadınlara meyil ve şehvet ihtiyacı olmayan, ailenin kadınına şehvet duymayan, kadına ihtiyacı kalmamış cinsî güçten düşmüş, kadına ihtiyacı olmayan (arzusuz veya iktidarsız, şehvetsiz, sırf yemek peşinde koşan) uyuntu, cinsel isteklerden yoksun bulunan, cinsel iktidara

³⁷ Ebü'l-Fazl Cemâlüddin Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî İbn Manzûr, “hns”, *Lisânü'l-'Arab* (Beyrut: Dâru Sâdır, ts.), 2: 138; Ebü Abdillâh Zeynüddin Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdilkadir er-Razî, “hns”, *Muhtârü's-Şihâh*, thk. Mahmûd Hâtır (Beyrut: Mektebe Lübnan, 1415/1995), 80.

³⁸ Ebü'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdirezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseynî ez-Zebîdî, “Muhannes”, *Tâcü'l-'arûs min cevâhiri'l-Kâmûs* (b.y.: Dâru'l-hidaye, ts.), 5: 158.

³⁹ Ebü'l-Ferec Şemsüddin Abdurrahmân b. Muhammed b. Ahmed el-Makdisî, *eş-Şerhu'l-kebir 'alâ metni'l-Muğni* (Beyrut: Dâru'l-fıkr, 1412/1992), 10: 227; Ebü Muhammed Fahrüddin Osmân b. Ali b. Mihcen b. Yûnus es-Süfî el-Bârî ez-Zeylâi, *Tebyinü'l-hakâ'ik şerhu Kenzü'd-dekâ'ik* (Kahire: Dâru'l-kütübü'l-İslâmî 1313/1895), 4: 220; Komisyon, “Muhannes”, *el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye* (Kuveyt: Vizaretü'l-evkaf ve's-suuni'l-İslâmiyye, 1990), 36: 264.

⁴⁰ Scott Siraj al-Haq Kugle, *Homosexuality in Islam: Critical Reflection on Gay, Lesbian and Transgender Muslims* (Oxford 2010), 319.

⁴¹ Ebü Dâvûd Süleymân b. Ömer b. Mansûr el-Uceyli el-Ezherî el-Cemel, *Haşiyetü'l-Cemel 'alâ şerhi'l-Menhec* (Beyrut: Dâru'l-fıkr, ts.), 4: 32; Ebü Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî en-Nevevî, *Şerhu'n-Nevevî 'alâ Şahîhi Müslim* (Beyrut: y.y., 1392/1972), 14: 163; Zeylâi, *Tebyin*, 6: 20.

⁴² Erdoğan, “Muhannes”, 391.

⁴³ Sayed Sikandar Shah Haneef, “Sex Reassignment in Islamic Law: The Dilemma of Transsexuals”, *International Journal of Business, Humanities and Technology* 1/1 (July 2011), 100.

sahip olmayan, erkeklerden yana ihtiyâcı olmayan (yani erkeklikten kalmış bulunan)⁴⁴ erkek şeklinde anlamlar verilmiştir.

Tefsirlerde yukardaki anlamların yanında ileri yaştaki ihtiyar, şehvetten kesilmiş pîr-î fanî, ihtiyar (hizmetçi)⁴⁵ gibi anlamlar da verilmiştir. Gayri ulî'l-irbeti ifadesine kadınların farkında olmayan ebleh, sadece midesini düşünen ve çok yaşlı denildiği gibi cinsel organı belirsiz olandır diyen fakihler de olmuştur.⁴⁶ Yani “gayri ulî'l-irbe”ye hünsa da denmiştir.

Fakihler muhannesi farklı şekillerde tanımlamışlardır. İmam Muhammed (ö.189/805) muhannes sözcüğü ile cinsel açıdan diğer erkekleri kendinden yararlandıran erkeği kastetmiştir.⁴⁷ Mevsilî'ye (ö.683/1284) göre muhannes adî işler yapan âsilerdir.⁴⁸ İbn Âbidîn (ö.1252/1836) de muhannisten kastın lûtî olduğunu nakleder.⁴⁹ Buhûti'ye (ö.1051/1642) göre muhannes yaratılıştan kadınlık özelliği daha çok olan hatta fiil, söz, na'me ve yumuşaklıkta kadına benzeyen, kadınlara karşı ilgi ve alakası olmayan kişilerdir.⁵⁰ Fakihler muhannesleri ikiye ayırmışlar ve haklarında farklı hükümler vermişlerdir.⁵¹

Yaratılıştan organlarında kısıtma ve konuşmasında yumuşaklık (ince ses) olan, kadınlara arzu duymayan, adî işlerde kadın gibi davranmayan erkekler birinci gruptur.⁵² Bu özellikleri kendileri elde etmemişlerdir. Bunlar doğumundan itibaren böyledirler. Dolayısıyla, bu konuda onlara herhangi bir suçlama ya da ayıplama yöneltilemez. Zina veya livata yapmadıkları sürece bir suç ve günah isnad edi-

⁴⁴ Kur'an Meali, “Nur Suresi 31. ayeti Türkçe Kur'an Mealleri“, erişim: 22 Eylül 2015, http://www.kuranmeali.org/24/nur_suresi/31.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx.

⁴⁵ Ebü'l-Hasen Mukatil b. Süleymân b. Beşir el-Ezdi el-Belhî, *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, thk. Ahmet Ferid (Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, 1424/2003), 2: 417; Ebü Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî el Cessâs, *Ahkâmu'l-Kur'an*, thk. Muhammed Sâdik Gamhâvî (Beyrut: Daru ihyâi't-türâsi 1405/1984), 5: 176; Ebü İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm es-Sa'lebi en-Nisâbüri es-Sa'lebi, *el-Kesf ve'l-be'yân 'an tefsîri'l-Kur'an*, thk. İmam Muhammed b. Âşûr (Beyrut: Daru ihyâi't-türâsi, 1422/2002), 7: 88; Nâsirüddîn Ebü Saïd (Ebü Muhammed) Abdullah b. Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî, *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl* (Beyrut: Dâru'l-fîkr, ts.), 4: 184; Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dimaşkî eş-Şâfiî, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm* (Beyrut: Dâru'l-fîkr, 1401/1980), 3: 286.

⁴⁶ Zeylâi, *Tebyîn*, 6: 20.

⁴⁷ Ebü Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebi Sehl Ahmed es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dâru'l-ma'rife, ts.), 16: 131; Ekmelüddîn Muhammed b. Mahmûd b. Ahmed el-Bâbertî er-Rûmî el-Misrî, *el-İnâye 'ale'l-Hidâye* (b.y.: y.y., ts.), 14: 248.

⁴⁸ Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 1: 412.

⁴⁹ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr*, 4: 69.

⁵⁰ Mansûr b. Yûnus b. Salâhiddîn el-Buhûti, *Keşşâfü'l-kinâ' 'an metni'l-İknâ'*, thk. Hilâl Musaylihi Mustafâ Hilâl (Beyrut: Dâru'l-fîkr, 1402/1981), 5: 12.

⁵¹ Ebü Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Müri en-Nevevî, *Tehzîbü'l-esmâ' ve'l-luğât* (Beyrut: Dâru'l-fîkr, 1996), 3: 94; Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kâdir li'l-'âcizi'l-fakîr* (Beyrut: Dâru'l-fîkr, ts.), 7: 408; Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-Şirbîni el-Kahîrî, *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti me'âni elfâzi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru'l-fîkr, ts), 2: 51; Ebü Abdillâh Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkânî es-San'ânî el-Yemenî, *Neylü'l-evâtâr şerhu MünteKa'l-ahbâr* (Beyrut: Dâru'l-cil, 1973), 6: 246.

⁵² Serahsî, *el-Mebsût*, 16: 131; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 7: 80; Zeylâi, *Tebyîn*, 6: 20.

lemez.⁵³ Yaratılışları icabı yürüyüşleri, konuşmaları, hal ve hareketleri kadınlara benzeyen ve bu benzerliklerini de kötü amaçlarla kullanmayan kimseler bu benzerlikten dolayı hadis-i şerifteki lanet edilenlere dahil de olmazlar.

Muhanneslerin ikinci grubu ise, erkek olarak dünyaya geldiği halde ahlak dışı amaçlar nedeniyle iradi olarak bir kadın gibi davranan, bu nedenle de günahkâr ve melun olanlardır⁵⁴ ve fâsik kabul edilirler.⁵⁵ Bunlar sonradan bozularak ve kendi iradeleriyle kadınlara benzemeye özenenler,⁵⁶ kadınların ziyneti ile süslenen, söz ve fiilleriyle onlara benzeyen, livâta fiilini işleyenlerdir.⁵⁷ Bu kişiler, Hz. Peygamber (s.a.v.)⁵⁸ tarafından lanetlenmiş ve toplumdan tecrit edilmişlerdir.

Yaratılıştan kadınsı olan erkekler muhannestir, diğerleri değildir diyenler de vardır.⁵⁹ Maliki⁶⁰ ve Şafiilere⁶¹ göre muhannes sesi kadın sesine benzeyen ve konuşmada, bakmada, düşünmede, karar vermede kadınsı özellikler sergileyen erkektir.

Sonuç olarak kaynaklarda geçen ifadelerden fiziksel/anatomik olarak kadın özellikleri ile veya her iki cinsiyetin özellikleri ile dünyaya gelen erkeklere hünsa⁶² sonradan yani iradi olarak kendini kadına benzeten veya doğuştan gayr-i iradi kadına benzeyen erkeklere muhannes/muhannis denildiği anlaşılmaktadır.

Kaynaklarda muhannes ve muhannis kelimelerinin farklılığına değinilmemiş ve ayrı tanımlanmamıştır. Daha çok da muhannes kelimesi geçmektedir. Ancak Arapça dil kuralları gereği “muhannes”e meful kalıbında olduğu için yaratılıştan kadına benzeyen, “muhannis”e ise fâil kalıbında olduğu için kendi iradesiyle kadına benzemeye çalışan anlamı verilebilir. Dolayısıyla yukarıda geçen birinci grup muhannes, ikinci grup muhannis olarak isimlendirilebilir. Yapılan tanımlardan

⁵³ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Ahmed b. Hamza er-Remli el-Menûfi el-Ensâri el-Mısrî, *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru'l-fıkr, 1984), 8: 298; Komisyon, “Muhannes”, 36: 264; Hayrettin Karaman, “Hadisler de Eşcinselliğe İzin Vermiyor”, erişim: 19 Haziran 2015, <http://www.hayrettinkaraman.net/makale/0431.htm>.

⁵⁴ Nevevî, *Şerhu'n-Nevevî*, 14: 163.

⁵⁵ Serahsî, *el-Mebsût*, 10: 158; Zeylaî, *Tebyin*, 6: 20.

⁵⁶ Hayrettin Karaman, “Hadisler de Eşcinselliğe İzin Vermiyor”.

⁵⁷ Abdurrahman Gelibolulu Şeyhizâde Damad, *Mecma'u'l-enhur fi şerhi Mülteka'l-ebhur* (Beyrut: Dâru'l-kütübü'l-ilmîyye, 1419/1998), 3: 274; Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısrî İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu Kenzü'd-dekâ'ik* (Mısır: Dâru'l-ma'rife, 1993), 7: 85.

⁵⁸ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 61.

⁵⁹ Ebû İbrâhîm İzzüddîn Muhammed b. el-İmâm el-Mütevekkil-Ellehall İsmâil es-San'ânî, *Sübülü's-selâm şerhi Bulûğu'l-merâm* (Beyrut: y.y., 1379/19599, 4: 14).

⁶⁰ Ebû'l-Ferec Şemsüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Ahmed el-Makdisî, *eş-Şerhu'l-kebir 'alâ metni'l-Mukni'* (Beyrut: Dâru'l-fıkr, 1412/1992), 4: 330; Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Ali el-Harâşî el-Mâlikî, *Şerhu Muhtasarı Halil* (Beyrut: Dâru'l-fıkr, ts.), 8: 89.

⁶¹ Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basrî el-Mâverdi, *el-Hâvi'l-kebir* (Beyrut: Dâru'l-kütübü'l-ilmîyye, 1419/1999), 11: 410; Ebû Zekerîya Muhyiddîn en-Nevevî, *Ravzatü't-tâlibîn ve 'umdetü'l-müttakîn* (Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1405/1984), 7: 23.

⁶² Muhammed b. Hüseyin b. Ali et- Tûrî (ö. 1004/1595), “Tekmiletü'l- Bahrü'r-râ'ik”, *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu Kenzü'd-dekâ'ik* (Mısır: Dâru'l-ma'rife, 1993), 8: 538.

transeksüel ve travestinin de birinci gruba girdiği görülmektedir. Lütillik ise farklı bir durumdur ve cinsiyetle alakası yoktur.

Anatomik olarak kadın olmasına rağmen bir erkek gibi konuşan, davranan, yürüyen ve giyinen kadına da müteraccile denmiştir.⁶³ Müteraccilenin ilgili hadis dışında klasik kayaklarda bir iki yer dışında pek bahsi geçmemektedir. Kadının erkek gibi saçını tıraş etmesi, erkeğe benzeyeceği için mekruh sayılmıştır.⁶⁴ Erkeğe benzeyen kadın hapsedilir denmiş ve Hz Ömer'in Nasr b. Haccac'ı kadınlar ona benzemeye çalıştığı için önce saçlarını tamamen tıraş ettirmesi sonra Medine'den Basra'ya göndermesi örnek verilmiştir.⁶⁵ Hz. Ömer bir yönetici olarak *siyaset-i şeriyeye* bağlamında olağanüstü tedbirler alma hak ve yetkisine binaen böyle yapmıştır. Bu tür uygulamalara, toplumun umûmî maslahatının gözetilmesinin gerekli olduğu durumlarda veya önü alınması güç bir fitne ve fesad söz konusu olduğunda başvurulabilir.

Muhannes/muhannis ve müteraccile hakkındaki hadisler şöyledir:

Ebu Hureyre (r.a.) anlatıyor: “Rasûlullah aleyhissalatu vesselam, erkeklere benzeyen kadına ve kadınlara benzeyen erkeğe lanet etti.”⁶⁶ Bilerek konuşmada, gülmede, hareket etmede, davranış biçiminde, giyimde, kuşamda erkek ve kadının birbirine benzemeye çalışması, lanete müstahak olacak davranışlardan sayılmıştır.⁶⁷

Hadislerde bahsi geçen kadına benzeyen veya kadınlaşan muhannese, kadınlar gibi konuşan, kadınlar gibi kırıtarak yürüyen, işve ve naz yapan erkek denmiştir. Buhârî şârihi Aynî, muhannesi, kendisine livâta yapılan (homoseksüel) kişi olarak tarif etmiştir. Erkeğe benzeyen veya erkekleşen kadınlar ise, konuşmasında, tavır ve hareketlerinde erkekler gibi olmaya çalışan, öyle davrananlardır. İslam dininde her iki insan cinsinin de kendi yaratılışlarını korumaları, kadının kadın olarak erkeğin de erkek olarak kalması ve yaşaması esas olduğu için, bunun tersine hareket eden erkek ve kadınlara Hz. Peygamber(s.a.v.) tarafından lânet edilmiştir.⁶⁸

Ebü Hüreyre (r.a.)'nin rivayetine göre: Resûlullah (s.a.v.) kadın gibi giyinen erkeğe, erkek gibi giyinen kadına lânet etmiştir.⁶⁹ Kadın ve erkeğin birbirinin kıyafetlerini giymelerinden dolayı lânet edilmesi, kıyafetin basit bir şekilden ibaret olmadığını ve

⁶³ Buhârî, “Libâs” 62; Seyyid Muhammed Sadık, *Hasanu'l-usve* (Beirut: y.y., 1406/1985), 1: 459.

⁶⁴ Tûrî, “Tekmilâtü'l-Bahrü'r-râ'ik”, *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu Kenzü'd-dekâ'ik*, 8: 233.

⁶⁵ Ebü'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecdiddîn Abdisselâm el-Harrânî İbn Teymiyye, *Mecmû'u'fetâvâ*, thk. İbn Kasım el-Asımî en-Necdî (b.y.: Mektebetü İbn Teymiyye, ts.), 15: 310.

⁶⁶ Buhârî, “Libâs”, 61; İbn Mâce, “Nikâh”, Tirmizî, “Edeb”, 24. Buhârî'nin bir başka rivayetinde de “Resûlullah (s.a.v.) kadınlara benzemeye çalışan erkeklere ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlara lânet etti” (Buhârî, “Libâs”, 61); Yine başka bir rivayet “Resûlullah (s.a.v.), kadınlaşan erkeklere ve erkekleşen kadınlara lânet etti” şeklindedir. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2: 325; Ebü Dâvûd, “Libas”, 28).

⁶⁷ Nevevî, *Şerhu'n-Nevevî*, 14: 163.

⁶⁸ Ebü Zekerıyya Muhyiddîn en-Nevevî, *Riyâzü's-şâlihîn*, trc. M. Yaşar Kandemir v.dğr. (İstanbul: Erkam Yayınları, 2001), 7: 57.

⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2: 325; Ebü Dâvûd, “Libas”, 28.

cinsler arasındaki duygusal yapı bozukluğunun giyim-kuşam taklidi ile başladığını ya da açığa çıktığını göstermektedir. Günümüzde bu cinsler arası benzeşmeyi daha ileri götürmek ve yaygınlaştırmak maksadıyla ciddi gayretler sarf edilmekte, yatırımlar yapılmakta ve sözde ekonomik kolaylık sağlamak için hem erkeğin hem de kadının giyebileceği (üniseks) giysiler üretilip pazarlanmaktadır.⁷⁰ Bu çok sakıncalı bir durumdur.

Hız Muhammed (s.a.v.)'e, bir gün ellerine ve ayaklarına kına yakmış olan bir muhannes getirildi; Hız Peygamber (s.a.v.), "Buna ne olmuş" dedi, "Kadınlara benzeşmeye çalışıyor" dediler. O, muhannesin Nakî⁷¹ denilen bir yere sürülmesini emretti. "Onu öldürelim mi" diye sordular, Rasûlullah (s.a.v.): "Namaz kılanları öldürmek bana yasaklandı" buyurdular. Bu hadisten dolayı erkeklerin ellerine ve ayaklarına kına yakmalarına haram hükümü verilmiştir.⁷²

Hız Peygamber (s.a.v.)'in hanelerine bir muhannes girip çıkarmış (hizmet eder, yardım almış), eşleri onu, "kadınlara ilgi duymayan (gayr-i ulî'l-irbe) sayarlarmış. Bir gün Hız Muhammed (s.a.v.), o muhannes eşinin hanesinde iken yanlarına girmiş, bu sırada muhannes, bir kadını anlatıyormuş; "önden dört büküm, arkadan sekiz büküm ile sallanarak yürüyor" diyormuş. Rasûlullah (s.a.v.): "Görüyorum ki bu kişi, bunlara kadarını biliyor, bundan sonra yanınıza girmesin" demiş, eşleri de onu evlerine girmekten men etmişler. Hadisin bir başka rivayetinde şu ek de yer almaktadır: "Muhannes Beydâ denilen bir yere gönderilmişti, (eşleri) bu takdirde o aklıktan ölü" demişler, Rasûlullah (s.a.v.) de her Cuma günü gelip iki kere eve girmesine, ihtiyaçlarını alıp yerine dönmesine izin vermiş.⁷³

Hız Muhammed (s.a.v.)'in vefatından sonra da, Ebû Bekir (r.a) bu kişileri (Hît veya Matî) Medine'ye kabul etmemiştir. Hız Ömer halife olunca bazı kimseler araya girerek şefaatchi olmuşlar, "Hît, artık zayıf, yaşlı ve muhtaç bir kimsedir" diyerek Medine'ye gelmesine izin verilmesini rica etmişler. Hız Ömer de Cuma günleri Medine'ye gelerek dilenmesine izin vermiştir, daha sonra yine yerine gönderilmiştir.⁷⁴

Bu hadiste "kadınların cinsel objelerini algılayan" bir kimsenin "erkek sayılacağını ve kadınların ona karşı erkek gibi davranmaları yani yanlarında açık bulunmalarını gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca böyleleri işi, hangi cinsle olursa olsun zina boyutuna götürmedikçe onlara iyi davranılması, ihtiyaçlarının karşılanması, fakat topluluk

⁷⁰ Nevevî, *Riyâzü's-şâlihîn*, 7: 57.

⁷¹ Medine'den 20 fersah veya 20 mil uzakta bir yer denilmektedir. (İbn Teymiyye, *Mecmû'u' fetâvâ*, 15: 309).

⁷² Ebû Zekerîyya Muhyiddin en-Nevevî, *el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb* (Beyrut: Dâru'l-fikr, 1997), 1: 362; Ebû Abdillâh Şemsüddin Muhammed b. Müflih b. Muhammed el-Makdisî er-Râmîni, *Kitâbü'l-Fürû'* (Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, 1418/1997), 3: 335.

⁷³ Buhârî, "Megazi", 56, "Nikâh", 113, "Libas", 62; Müslim, "Selam", 32; Ebû Dâvûd, "Edeb", 61.

⁷⁴ Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi* (İstanbul: Sönmez Neşriyat, 1978) 9: 596.

içinde kötü örnek olmaması ve kötülüğe sebep olmaması için uzak tutulması gerektiğine de vurgu yapılmıştır.⁷⁵

İbnu Abbas (r.a.): "Rasûlullah erkeklerden kadınlaşanları, kadınlardan da erkekleşenleri lanet etti ve "onları evlerinizden çıkarın" buyurdu.⁷⁶ Yani muhannesleri çıkarın, Hz. Peygamber zamanında Buhmun, Hît ve Mâti' isminde üç kişi zikredilir. Bunlar lûtîlik/zina gibi büyük kötülük yapmamışlar, sadece bunların sözlerinde yumuşaklık, ellerinde kadın gibi kına varmış ve kadınların oyunlarını oynuyormuş.⁷⁷ Bu hadisten hareketle muhanneslerin erkeklerle de bayanlarla da oturmaları yasaklanmıştır. Çünkü her ikisi için de fesat oluşturacağı ve onları yanıltacağı, aldatacağı düşünülmüştür.⁷⁸ Muhannesler kadınlar gibi konuştukları ve davrandıkları için diğer erkeklerle hoş gelebilir, erkekler onlara meyledebilir ve onlardan istifade etmeyi düşünebilirler diye erkeklerle, kadınlara benzese de erkek oldukları için de kadınlarla birlikte bulunmaları sakıncalı görülmüştür. Bu yüzden olsa gerek Hz. Peygamber (s.a.v.), bu tür insanları kötü şey yapmadıkları halde buldukları yerden uzaklaştırmıştır.⁷⁹ Bu uygulama onları hem istifade edilmekten hem de rencide edilmekten koruyarak güvende olmalarını da sağlamıştır. Ayrıca buldukları toplumda başkalarına kötü örnek olmasınlar, başkalarını etkilemesinler ve sayıları artmasın diye de uzak bir yere gönderilmiş ve tecrit edilmişlerdir. Bu cezada hem muhannes hem de toplum için maslahat vardır.

Görüldüğü üzere İslam hukukunda giyim-kuşamda, hal ve harekette, konuşma ve tavırlarda erkek olarak doğanların kadınlara, kadın olarak doğanların erkeklere benzemeye çalışması yasaklanmıştır. Hatta hadislerde lanet edilmesinden dolayı haram hükmü verilmiştir.⁸⁰ İnsan imtihan gereği bir cinsiyette yaratılmasına rağmen diğer cinsiyetin özelliklerini taşıyabilir. Yahut imtihan gereği diğer cinsiyetin özelliklerini taşımadığı ve ona benzemediği halde benzeme hissi, isteği oluşabilir. Bu his yasaklanmış günah bir fiile istek oluşması gibi kabul edilip, istek hilafına mücadele edip var olan cinsiyette kalıp onu korumak ve ona uygun hareket etmek gerekir.

Fakat yaratılışı değiştirerek istekler yönünde hareket etmek, düzeni bozmak, karışıklığa sebep olmaktır ve bu yasaklanmıştır. Muhannis / transseksüel ve tarvesti⁸¹ halini düzeltip tevbe edinceye ve yaratılıştan olan cinsiyetine uygun ha-

⁷⁵ Şevkanî, *Neylü'l-evfâr*, 6: 247; Davudoğlu, *Sahih-i Müslim*, 9: 596; Hayrettin Karaman, "Hadisler de Eşcinselliğe İzin Vermiyor".

⁷⁶ Buhârî, "Libas", 62, "Hudud", 33; Ebû Dâvûd, "Edeb", 61; İbn Mâce, "Nikâh", 22.

⁷⁷ İbn Teymiyye, *Mecmû'ü' fetâvâ*, 15, 309.

⁷⁸ İbn Teymiyye, *Mecmû'ü' fetâvâ*, 15: 310, 32: 12.

⁷⁹ İbn Teymiyye, *Mecmû'ü' fetâvâ*, 15: 309, 310.

⁸⁰ Nevevî, *el-Mecmû'* 4: 385, 397; Buhâtî, *Keşşâfü'l-kimâ'*, 1: 283; Şevkanî, *Neylü'l-evfâr*, 2: 117; San'ânî, *Sübülü's-selâm*, 4: 14.

⁸¹ Sürgün, hapis ve tazir cezası verilen muhannes eşcinsellik yapmayan, doğuştan kadın özellikleri taşımadığı yani konuşma ve davranışlarında kadın gibi olmadığı halde kendisini kadınlara benzettirir.

reket edinceye kadar sürgün,⁸² hapis ve ta'zir cezasına çarptırılmıştır.⁸³ Ahmet b. Hanbel'e göre bu kişileri devlet başkanı ahalisinden emin bulunduğu bir şehre sürer eğer böyle bir yer yoksa hapseder, çünkü bunlar fesat kaynağıdır.⁸⁴ Fiziken cinsiyetlerinde belirsizlik olmamasına rağmen karşı cinse kılık kıyafet, konuşma ve davranışlarda benzeyenler, iradi (kendi istediği için) ve gayri iradi (yaratılıştan) benzeyen şeklinde iki ayrılarak ve lutilik (eşcinsellik, homoseksüellik) yapıp yapmadıklarına göre şu şekilde farklı hükümlere tabi olmuşlardır.

1. Muhannis/transseksüel ve tarvesti birisi karşı cinse (kadınlara) ilgi duymasa bile hem cinsiyile (erkeklerle) birlikte olamaz. Çünkü bu livâta olur. Hem cinsiyile beraber olan muhannis/transseksüel ve tarvestilere livâta suç cezası olan tazir cezası verilir.

Hanefiler livâta fiilini ta'zir suçu kabul ederler. Bu fiili ilk defa işleyene ölüm dışında diğer ta'zir cezalarından birisi verilir. Livâtanın alışkanlık haline getirilmesi halinde Ebu Hanife'ye göre fâil öldürülür.⁸⁵ Fakat bazı müçtehitlere göre livata fiilini işleyenin cezası ister evli ister bekâr olsun hadd yani recmdir.⁸⁶ Muhammesin zinası bir kadın ve erkeğin yaptığı zinadan farklı değerlendirilmiştir. Çünkü suçu ağırlaştırıcı unsurlar vardır.

2. Muhannis/transseksüel ve tarvesti fasık kabul edildiği için, onların imamlık yapmaları uygun görülmemiştir.⁸⁷ Birinci gruptaki (yaratılıştan kadına benzeyen ve bu halini kötüye kullanmayan) muhanneslerin arkalarında namaz kılınacağı ikinci gruptakilerin (iradi olarak kadına benzeyenlerin) arkasında namaz kılınmayacağı bildirilmiştir.

3. Muhannis/transseksüel ve tarvesti kadınınsı davranışları olmasına rağmen, gayri uli'l-irbe değilse kadın gibi kabul edilmemiş ve halvet, tesettür, ihtilat konularında erkek gibi muamele görmüştür. Muhannis, gayri uli'l-irbe yani kadınlara karşı hiçbir ilgi, alakası olmayan, onlara karşı hiçbir şey hissetmeyen birisi ise kadınların mahremi (babası, amcası, oğlu, vs.) hükmünde kabul edilir şeklinde hüküm verildiği halde⁸⁸ farklı hükümler verenler de olmuştur.

⁸² Sürgünde muhannes kötü şeyler yaparsa hapis cezası verilir denilmiştir. (İbn Teymiyye, *Mecmû'ü fetâvâ*, 15: 310).

⁸³ Serahsî, *el-Mebsût*, 9: 45, 24: 36; Süleyman b. Muhammed el Buceyrimî, *Tuhfetü'l-ğâhib 'alâ şerhi'l- Hañib* (Beyrut: y.y., 1996), 5: 20; Komisyon, "Muhannes", 36: 267.

⁸⁴ Hayrettin Karaman, *İslam Hukukunda İctihat* (Ankara: İFAV Yayınları, 1996), 146; Ahmed Fethî Behnesî, *et-Ta'zir fi'l-İslâm* (Kahire: Müessesetü'l-halici'l-Arabî, 1988), 103.

⁸⁵ Zeylaî, *Tebyîn*, 3: 181.

⁸⁶ Kasâni, *Bedâ'ü'ş-şanâ'î*, 7: 34; Ebü'l-Kasım Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kelbi el-Gırnâtî İbn Cüzeyy, *el-Kavâninü'l-ahkâmi'ş-şer'iyye ve mesâilü'l-fikhıyye* (Beyrut: y.y., ts.), 233; Ebü Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebi Bekr b. Eyyüb ez-Zürai ed-Dımaşki el-Hanbelî İbn Kayyım el-Cevziyye, *Zâdü'l-me'âd*, thk. Şuayb Arnavut - Abdülkadir Arnavut (Beyrut: Müessesetü'r-risale, 1407/1987), 5: 40.

⁸⁷ Serahsî, *el-Mebsût*, 1: 40; Ebü'l-Hasen Alâüddîn Ali b. Süleymân b. Ahmed el-Merdâvi, *el-İnşâf* (Beyrut: Daru ihyâ't-türâsi'l-Arabî, ts.), 2: 252; Muhammed b. Ahmed Desûki, *Hâşiye 'ale'ş-Şerhi'l-kebir li'd-Derdîr 'alâ el-Muhtaşari'l-İmâm Halil* (Beyrut: Dâru'l-fikr, ts.), 1: 307.

⁸⁸ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 7: 79, 80; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 3: 128; Ebü Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilber en-Nemerî, *el-İstizkârü'l-Câmi 'li-mezâhibi fukahâ'il-emşâr ve 'ulemâ'il-ağtâr*,

Hanefiler⁸⁹ ve Hanbelilerden bazıları⁹⁰ ilgili ayet⁹¹ ve hadislerden⁹² hareketle yaratılıştan organları yumuşak, kırılğan, sesi ince olan ve kadınlara ilgi duymayanların kadınlara bakmasına ve onlarla ihtilat halinde bulunmasına izin vermişlerdir. Bakma konusunda şehvete sahip olmayan yani kadınlara ilgi duymayan muhannesler mahrem erkeklerden, ilgi duyanlar mahrem olmayan erkeklerden sayılmışlardır.⁹³ Kadınlara karşı ilgi duymayan yani gayri uli'l-irbe olan muhannes kadın gibi kabul edilir ve yanında kadınlar tesettüre riayet etmeden bulunabilir.⁹⁴ Çünkü ayette geçen “gayri uli'l-irbe”ye kadınlara arzu duymayan, yaratılıştan kadınsı olan, iktidarsız, zihinsel engelli veya kadınlar ilgisini çekmeyen, onlarla ilgilenmeyen sadece midisini düşünen saf erkekler şeklinde yorum yapılmıştır.⁹⁵

İmam Malik ve İmam Şafî'ye göre Nisa suresi 3. ayetten dolayı muhannesin kadınlara bakması bir erkeğin mahremi olanlara bakması gibidir.⁹⁶ Yani muhannes erkek kabul edilir. Hatta fitne korkusundan dolayı muhannes birisinin mahremi olanlara da diğerlerine de bakması haramdır.⁹⁷ Muhannesin hem kadınlarla hem de erkeklerle bir arada bulunması ve onlara bakması ihtiyaten uygun görülmemiştir.

Kötü işler (livata) yapan veya iradi kadına benzeyen muhannis ittifakla erkek kabul edilmiştir. Bu kişiler fasık erkek oldukları için de kadınlardan uzaklaştırılmışlardır.⁹⁸ Yani kadınlarla bir arada ihtilat halinde bulunmazlar. Diğer taraftan erkeklere olan cinsel eğilimlerinden dolayı bunların erkeklerle de bir arada bulunmaları mümkün değildir.

4. Muhannis/transseksüel ve tarvestilerin hem cinslerine ilgi duymalarından dolayı namuslu bir kadınla evlenmeleri uygun görülmemiştir. Çünkü Allah Teâlâ: “Zina eden erkek ancak zina eden veya Allah’a ortak koşan bir kadınla evlenebilir. Zina eden bir kadınla da ancak zina eden veya Allah’a ortak koşan bir erkek evlene-

thk. Salim Muhammed Atâ-Muhammed Ali Muavvid (Beyrut: Dâru'l-kütübü'l-ilmiyye, 2000), 7: 288; Zeylai, *Tebyin*, 6: 20.

⁸⁹ Serahsi, *el-Mebsût*, 10: 158; Bâberti, *el-İnâye*, 14: 248; Zeylai, *Tebyin*, 6: 20.

⁹⁰ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 7: 79, 80.

⁹¹ “Mümin kadınlara da şöyle: Gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler, iffetlerini korusunlar. Süslerini, kendiliğinden görünen kısmı müstesna, açmasınlar. Başörtülerini yakalarının üzerine salsınlar. Süslerini kocaları veya babaları ve kayınpederleri veya oğulları veya kocalarının oğulları veya kardeşleri veya erkek kardeşlerinin oğulları veya kız kardeşlerinin oğulları veya müslüman kadınları veya cariyeleri veya erkeklığı kalmamış hizmetçiler (gayri uli'l-irbeti), ya da kadınların mahrem yerlerini henüz anlamayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizledikleri süslerin bilinmesi için ayaklarını yere vurmasınlar. Ey inananlar! Saadedete ermeniz için hepiniz tevbe ederek Allah'ın hükmüne dönün” (en-Nûr 24/31).

⁹² Buhâri, “Megazi”, 56, “Nikâh”, 113, “Libas”, 62; Müslim, “Selam”, 32; Ebû Dâvûd, “Edeb”, 61.

⁹³ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 7: 79.

⁹⁴ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 7: 80.

⁹⁵ Serahsi, *el-Mebsût*, 10: 158; Buhûti, *Keşşâfü'l-kimâ'*, 5: 12; Şevkanî, *Neylü'l-evtâr*, 6: 247.

⁹⁶ Tûri, “Tekmiletü'l-Bahrü'r-râ'ik”, *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu Kenzü'd-dekâ'ik*, 8: 222.

⁹⁷ Ebû Yahyâ Zeynüddin Zekeriyâ b. Muhammed b. Ahmed es-Süneykî el-Ensârî el-Hazrecî el-Zekeriyâ el-Ensârî, *Esne'l-meâlîb şerhu Ravzi'l-tâlib* (Beyrut: Dâru'l-kütübü'l-ilmiyye, 1422/2000), 3: 112; Şirbîni, *Muğni'l-muhtâc*, 4: 430.

⁹⁸ Zeylai, *Tebyin*, 6: 20.

bilir. Bu mü'minlere haram kılınmıştır." (en-Nûr 24/3). "Kötü kadınlar kötü erkeklerle; kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır." (en-Nûr 24/26) buyurmuştur. Zina suçu işleyen için böyle buyurulmuşken daha kötü sayılan lûtîlik içinde geçerli olduğu sonucuna varılır.

Çünkü bu ayetler umum lafız veya tenbih ve fehva'l-hıtâb yoluyla lafzın medlulünün en kuvvetlisini de en aşağısını da içine alır.⁹⁹

5. Muhannis/transseksüel ve tarvestilerin şahitlikleri kabul edilmemiştir. Çünkü onlar fâsıktırlar. Bu kastedilenler ikinci gruptaki muhannislerdir. Yani bilinçli bir şekilde konuşma, giyim-kuşam, hal ve harekette kadınlara benzemeye çalışan ve kötü işler yapan erkeklerin şahitlikleri geçerli sayılmamıştır. Ancak bu gibi kişiler tevbe edip durumlarını düzelttikleri takdirde şahitlikleri kabul edilmiştir. Yaratılıştan sözleri yumuşak hal ve hareketleri kırılğan ve kötü işlerde meşhur olmamış birinci gruptaki muhanneslerin şahitlikleri geçerli sayılmıştır.¹⁰⁰ Çünkü onların karşı cinse benzerlikleri iradi değildir.

6. Birisine "Ey Muhannes" denmesi hakaret kabul edilmiş, iftira suçu kapsamına alınarak cezalandırılmıştır. Bir erkeğe iffete iftira kastıyla; "Ey Muhannes!" diyen birisine Malikîlere¹⁰¹ ve Şafîlilere¹⁰² göre had cezası uygulanır. Hanefî¹⁰³ ve Hanbelîlere¹⁰⁴ göre had uygulanmaz, ta'zir cezası verilir.

Müteraccileyi de iki kısma ayırarak hükümleri belirlenebilir. Yaratılıştan kadın cinsiyetinde olup erkek özelliklerini taşıyan ve bunu kötüye kullanmayan müteraccile için sorumluluk olmaz. Yukarıda bunun hakkında birinci grup muhannes ile ilgili hükümler verilir. Ama kadın olarak dünyaya geldiği halde iradi olarak erkeğe benzeyen ve bu durumunu da lûtîlik (kadınlar için günümüzde lezbiyen kavramı kullanılmaktadır) gibi kötüye kullanan müteraccile hakkında da ikinci grup muhannis/transseksüel ve travesti için verilmiş hükümler geçerli olur.

SONUÇ

Her ne kadar homoseksüellik cinsel sapma, transseksüellik ve travestilik cinsel kimlik bozukluğu içerisinde ele alınsa da her üçünde de daha çok cinsel arzularını tatmin duygusuyla normalden sapma olduğu ve doğuştan değil sonradan kazanıldığı tespit edilmiştir. Bu anlamda her üçü de aynı hükümlere tabi olur.

⁹⁹ İbn Teymiyye, *Mecmû'ü' fetâvâ*, 15: 322.

¹⁰⁰ Serahsî, *el-Mebsût*, 16: 131; Mergînânî, *el-Hidâye*, 3: 123; Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 1: 412; Bâbertî, *el-İnâye*, 10: 444; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kâdir*, 7: 408; Damad, *Mecmeu'l-enhur*, 3: 274; İbn Nuceym, *Bahrü'r-râ'ik*, 7: 85.

¹⁰¹ Ebû Saïd Abdüsselâm b. Saïd b. Habib et-Tenûhî es-Sahnûn, *el-Müdevvenetü'l-kübrâ* (Beyrut: Dâru sâdir, ts.), 16: 216; Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdîrahmân el-Mısrî el-Karâfî, *ez-Zahîre*, nşr. Muhammed Hacı (Beyrut: Dâru'l-garb, 1994), 12: 93.

¹⁰² Ebü'l-Hasen (Hüseyn) Rükünlislâm Alî b. el-Hüseyn b. Muhammed es-Sugdî, *en-Nutef fi'l-fetâvâ*, nşr. Selâhaddin en-Nâhî (Beyrut: Müessesetü'r-risale, 1404/1984), 2: 641.

¹⁰³ Zeylaî, *Tebyîn*, 3: 208.

¹⁰⁴ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 9: 80.

Aslında cinsel arzuları tatmin, açlık ve susuzluk gibi diğer biyolojik ihtiyaçlardan daha güçlü bir güdü de değildir. Hangi arzu olursa olsun onun tatminsizliğinin doğurduğu gerginlik hiçbir zaman insanın dünya ve ahiret hayatını tehdit edici bir noktaya ulaştırılmamalıdır.

İslam hukukunda kadın ve erkek olarak farklı cinsiyetlerde yaratılan insanların kendilerine has özelliklerini koruyarak yani her cinsin doğuştan getirdiği fitrî özelliğini devam ettirerek biyolojik cinsiyetlerine uyumlu davranmaları beklenmiş ve bu doğrultuda cinsiyete dayalı roller ve buna bağlı olarak hak ve sorumluluklar verilmiştir. Yani cinsiyet temel alınarak kadın ve erkek farklı hak ve vazifelere muhatap olmuşlardır. Bu bağlamda cinsiyetin belli olması önemli bir konudur. Kadın ve erkeğin birbirlerinin cinsiyetlerine geçme ve hukuklarına dâhil olma da söz konusu edilemez. Velew ki cinsiyet değiştirme operasyonları geçirilmiş olsun.

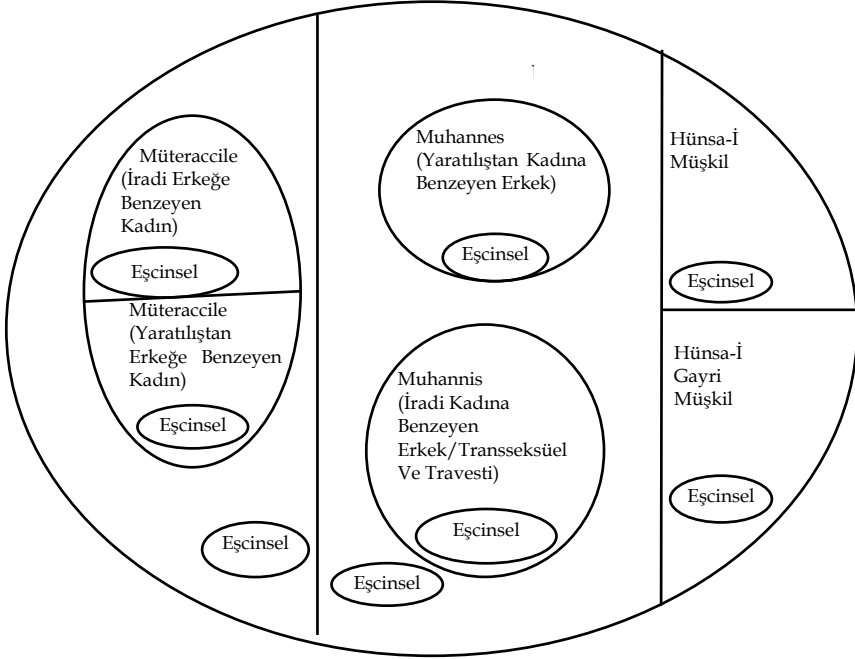
Karşı cinse iradi olarak benzemeye çalışanlar (muhannis /müteraccile / transseksüel ve travestiler) da iradi olmadan doğuştan benzeyenler (muhannes/müteraccile) de ibadet, tesettür, halvet, ihtilat, kefen, cenaze namazı, evlilik, miras gibi konularda doğuştan var olan cinsiyete göre muamele görüp hükümlere tabii olur.

Fakat çeşitli sebeplerle normal olanın dışında bir hastalık/sakatlık olarak anatomik olarak cinsiyeti belirsiz insanların dünyaya gelmesi de vaki olmuştur. Bu durumda olanlara hünsâ (hermafrodit, intersex ve erdişi) denmiş ve bunlarla ilgili özel farklı, fikhî hükümler belirlenmiştir.

Klasik kaynaklardan; hünsâ ve muhannes kavramlarının tanımları, çeşitli meselelerde verilen hükümler ve bu hükümlerin dayandığı delillerde; homoseksüel kavramının tanımı ise bu işi yapan kişiye verilecek cezalar ve onların delilleri konularında yer almıştır. Transseksüel ve travesti kavramlarının ise bu isimlerle kaynaklarda geçmediği tespit edilmiştir. Ama bu kavramlara klasik kaynaklarda geçen muhannes/muhannis ve müteraccile kavramlarının denk geldiği görülmüştür. Hadislerde muhannesin ve müteraccilenin ne demek olduğu, bu kimselere lanet edildiği ve bunların tecrit edildiği geçmiştir. Klasik fıkıh kitaplarında hünsaya hemen hemen her konuda, homoseksüele ta'zir ve had konularında, muhannese ise ta'zir, kazf, kadına bakma, ihtilat, imamlık konularında çok kısa değinilmiştir. Müteraccile hakkında ise her hangi bir hüküm zikredilmemiştir. Günümüzde muhannes hakkında el-Mevsû'atü'l-fıkhîyye' deki ansiklopedi maddesi hariç bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ama hünsâ ve homoseksüel hakkında daha çok çalışmaların olduğu görülmüştür. Dolayısıyla konuyla ilgili başka yeni çalışmalar yapılabilir. Çalışmanın makale sınırları dışına çıkmamak için hükümler ayrı ayrı başlıklarla ayrıntılı verilmemiş, mezhep görüşlerine karışık değinilmiştir. Yeni çalışmalar, belli bir konuda (sadece ibadetler veya muamelat ya da cezalarda) ya da belli bir mezhepte ele alınabilir. Konunun daha iyi anlaşılması için insanlar cinsiyet açısından şu şekilde sınıflandırılabilir ve buna göre

de hükümleri verilebilir. Bu tablo insanların cinsiyetlerine göre gruplarını göstermek amaçlı hazırlanmıştır, gruplandırmada oranlama doğru değildir.

İNSAN

KAYNAKÇA

- Abdülbâki, Muhammed Fuad (ö. 1388/1968). *el-Mu'cemu'l-müfehres li elfâzı'l-Kur'an'i'l-Kerim*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1990.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed (ö. 241/855). *el-Müsned*. 4 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Ahmet Çelikkol. "Cinsel Bozukluklar". Erişim: 18 Haziran 2015. <http://www.celikkol.org/cinsel.htm>.
- American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Washington DC. 1952.
- American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. 2nd Edition. Washington DC. 1968.
- American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. 3rd Edition. Washington DC. 1980.
- American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. 3rd Edition. Revised. Washington DC. 1987.

- American Psychiatric Association. Homosexuality: Findings derived from 15 years of clinical research. *American Journal of Psychiatry* 130: 1212-1213. Socarides 1973.
- American Psychiatric Association. "Position Statement On Homosexuality And Civil Rights." *American Journal of Psychiatry* 131: 497. 1974.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. *Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*. (DSM-IV-TR). Trc. Ertuğrul Köroğlu. Ankara: y.y., 2007.
- Ankara Psikiyatri. "Başlıca Psikiyatrik Bozukluklar". Erişim: 18 Haziran 2015. <http://ankarapsikiyatri.net/hastaliklar.html>.
- Bâbertî, Ekmelüddîn Muhammed b. Mahmûd b. Ahmed el-Bâbertî er-Rûmî el-Mısırî (ö. 786/1384). *el-'Înâye ale'l-Hidâye*. 15 Cilt. b.y.: y.y., ts.
- Behnesî, Ahmed Fethî. *et-Ta'zîr fi'l-İslâm*. Kahire: Müessesetü'l-halîcî'l-Arabî, 1988.
- Beiber, Irving. "Homosexuality- An Adaptive Consequence Of Disorder İn Psychosexual Development". *American Journal of Psychiatry* 130 (1973): 1209-1211.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin (ö. 458/1066). *es-Sünenü'l-kübrâ*. 10 Cilt. Mısır: y.y., 1344/1925.
- Bezvâvî, Nâsîrüddîn Ebû Saîd (Ebû Muhammed) Abdullah b. Ömer b. Muhammed (ö. 685/1286). *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fıkr, ts.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukuki İslâmiyye ve İstilahat-ı Fıkhiyye Kamusu*. 8 Cilt. İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985.
- Buhârî, Muhammed b. İsmail b. İbrahim (ö. 256/869). *el-Câmiu's-saħîh*. 8 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Buhûtî, Mansûr b. Yûnus b. Salâhiddîn (ö. 1051/1641). *Keşşâfü'l-kınâ 'an metni'l-İknâ'*. Thk. Hilâl Musaylihî Mustafa Hilâl. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fıkr, 1402/1981.
- Bursa Psikiyatri. Erişim: 2 Haziran 2015. <http://www.bursapsikiyatri.com/makale.php?id=261>.
- Büceyrimî, Süleyman b. Muhammed (ö. 1221/1806). *Tuħfetü'l-ħabîb 'alâ şerħi'l-ħaħîb*. 5 Cilt. Beyrut: y.y., 1996.
- Cemel, Ebû Dâvûd Süleymân b. Ömer b. Mansûr el-Uceylî el-Ezherî (ö. 1204/1790). *ħaşıyetü'l-Cemel 'alâ şerħi'l-Menhec*. 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fıkr, ts.
- Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Alî er-Râzî (ö. 370/981). *Aħkâmu'l-Kur'ân*. Thk. Muhammed Sâdık Gamhâvî. 5 Cilt. Beyrut: Daru ihyai't-türâsi'l-Arabî, 1405/1984.
- Childs, J.M. "Transsexualism: Some Theological And Ethical Perspectives". *A Journal of Theology* 48/1 (2009): 30- 41.

- Cinsel Sağlık Bilgileri. “Travestizm Nedir”. Erişim 17 Haziran 2015. <http://www.cinselsaglikbilgileri.com/travestizm-nedir>.
- Cohen-Kettenis PT and Pfafflin F. “The DSM Diagnostic Criteria For Gender Identity Disorder In Adolescents And Adults”. *Archives of Sexual Behavior* 39/2 (April 2010): 499-513.
- Conger, Jhon J. “Proceedings of the American Psychological Association, Incorporated, for the Year 1974: Minutes of the Annual Meeting of the Council of Representatives”. *American Psychologist* 30/6 (1975): 620-651.
- Cürcânî, Alî b. Muhammed b. Alî (ö. 816/1413). “el-Hünsâ”. *et-Ta’rifât*. 327-328. Beyrut: Dâru’l-fıkr, 1410/1989.
- Çalışkan, İbrahim. “İslam Hukukunda Zina Suçunun Mahiyeti ve Cezası”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Ankara 1992.
- Çeker, Orhan. “Hünsâ”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 18: 491-492. Ankara: TDV Yayınları, 1997.
- Dârekutnî, Ali b. Ömer b. Ahmed (ö. 385/995). *Sünenü’ d-Dârekuṭnî*. 4 Cilt. Beyrut: y.y., 1966.
- Davudoğlu, Ahmed. *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, 10 Cilt. İstanbul: Sönmez Neşriyat, 1978.
- Derdîr, Ebû’l Berakat Ahmed b. Muhammed b. Ahmed (ö. 1201/1786). *eş-Şerhu’ş-şagîr ‘alâ Akrebi’l-mesâlik*. 4 Cilt. Kahire: Dâru’l-maarif, ts.
- Desûki, Muhammed b. Ahmed (ö. 1230/1815). *Hâşiye ‘ale’ş-Şerhi’l-kebîr li’ d-Derdîr ‘alâ el-Muhtaşari’l-İmâm Halîl*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru’l-fıkr, ts.
- District Branch Urges Revised Labeling For Homosexuality. *Psychiatric News*. (21 March): 1.
- Duman, Hilâl. “İslâm Hukukunda Hünsâ”. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (2002): 295-318.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş’as b. İshak el-Ezdî es-Sicistânî (ö. 275/889). *Sünenü Ebi Dâvûd*. 5 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Emîr San’ânî, Ebû İbrâhîm İzzüddîn Muhammed b. el-İmâm el-Mütevekkil-Alellah İsmâîl (ö. 1182/1768). *Sübülü’s-selâm şerhi Bulûğu’l-merâm*. Beyrut: y.y., 1379/1959.
- Erdoğan, Mehmet. “Hünsâ”. *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*. 163-164. İstanbul: Rağbet Yayınevi, 1988.
- Erdoğan, Mehmet. “Muhannes”. *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*. 391-392. İstanbul: Rağbet Yayınevi, 1988.
- Glasscote. “Homosexuality Issue-Disorder or Life Style?.” *Psychiatric News* (June 20): 3, 27.

- Graunberg, Forevord. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 2nd Edition. Washington DC. American Psychiatric Association (1968): 7-10.
- Haber 7. “Eşcinsellik”. Erişim: 6 Haziran 2015. <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-nevzat-tarhan/403218-escinsellik-kazikli-voyvoda-ve-siddet>.
- Harâşî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Alî el-Haraşî el-Mâlikî (ö. 1101/1690). *Şerhu Muhtaşaru Halil*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fikr, ts.
- Hastane. “Eşcinsellik Bir Hastalık Değil Tercihtir”. Erişim: 10 Haziran 2015. <http://www.hastane.com.tr/saglik/escinsellik-bir-hastalik-degil-tercihtir.html>. (“Eşcinsellik Kader Değildir” adında kitabı bulunan CİSED Genel Başkanı Dr. A. Cem Keçe)
- Hattâb, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Abdirrahmân er-Ruaynî (ö. 954/1547). *Mevâhibü'l-celil li-şerhi Muhtaşaru Halil*. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fikr, 1977.
- Hayrettin Karaman, “Hadisler de Eşcinselliğe İzin Vermiyor”, Erişim: 19 Haziran 2015, <http://www.hayrettinkaraman.net/makale/0431.htm>.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer Abdiazîz el-Hüseynî ed-Dımaşkî (ö. 1252/1836). *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr*. 6 Cilt. İstanbul: Karaman Yayınları, 1984.
- İbn Abdülber en-Nemerî, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. (ö. 463/1071). *el-İstizkârü'l-Câmi 'li-mezâhibi fuçahâ 'il-emşâr ve 'ulemâ 'il-aqtâr*. Thk. Salim Muhammed Atâ-Muhammed Alî Muavvid. Beyrut: Dâru'l-kütübü'l-ilmîyye, 2000.
- İbn Cüzeyy, Ebül-Kasım Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kelbî el-Gırnâtî (ö. 741/1340). *el-Kavâninü'l-ahkâmi'ş-şerîyye ve mesâilü'l-fıkhıyye*. Beyrut: y.y., ts.
- İbn Hübeyre eş-Şeybanî, Ebül-Muzaffer Avnüddin Yahyâ b. Muhammed (ö. 560/1164). *İhtilâfü'l-e'immeti'l-erba'a ve ittifâkuhum*. Beyrut: y.y., 1423/2002.
- İbn Kayyım el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb ez-Zürâî ed-Dımaşki el-Hanbelî (ö. 751/1350). *Zâdü'l-me'âd*. Thk. Şuayb Arnavut - Abdülkadir Arnavut. Beyrut: Müessesetü'r-risale, 1407/1987.
- İbn Kesîr, Ebül-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dımaşki eş-Şâfiî (ö. 774/1373). *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fikr, 1401/1980.
- İbn Kudâme el-Makdisî, Ebül-Ferec Şemsüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Ahmed (ö. 682/1283). *eş-Şerhu'l-kebîr 'alâ metni'l-Mukni'*. Beyrut: Dâru'l-fikr, 1412/1992.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed (ö. 620/1223). *el-Muğnî*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fikr, 1405/1984.

- İbn Mâce, Muhammed b. Yezid el-Kazvîni (ö. 273/886). *es-Sünen*. 2 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî (ö. 711/1311). "hns". *Lisânü'l-'Arab*. 2: 138-139. 15 cilt. Beyrut: y.y., 1990.
- İbn Müflih, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Müflih b. Muhammed el-Makdisî er-Râmîni (ö. 763/1460). *Kitâbü'l-Fürû'*. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1418/1997.
- İbn Nuceym, Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısrî (ö. 970/1562). *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu Kenzü'd-dekâ'ik*. 7 Cilt. Mısır: Dâru'l-ma'rife, 1993.
- İbn Teymiyye, Ebü'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecdiddîn Abdisselâm el-Harrânî (ö. 728/1328). *Mecmû'u' fetâvâ*. Thk. İbn Kasım el-Asımî en-Necdî. 37 Cilt. b.y.: Mektebetü İbn Teymiyye, ts.
- İbnü'l-Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî (ö. 861/1457). *Fethü'l-ğadîr li'l-'âcizi'l-fakîr*. 7 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fikr, ts.
- İbrahim Halebî, Abdurrahman b. Muhammed (ö. 1078/1667). *Mülteka'l-ebhur*. Beyrut: Müessesetü'r-risale, 1409/1989.
- Jenner CO. "Transsexual Primary Care". *Journal Of The American Academy Of Nurse Practitioners*. 2010.
- Jesse Bering. "The Third Gender". *Scientific American Mind* 21/2 (May/June 2010).
- Kadın Cinselliği. *Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği*. Bilgilendirme Dosyası-5.
- Kadızüde Şemsüddîn Ahmed (ö. 988/1580)]. "Netâ'icü'l-efkar fi keşfi'r-rumûz ve'l-esrâr" (Tekmile şerhi Fethü'l-ğadîr). *Fethü'l-ğadîr*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fikr, ts.
- Kal'acî, Muhammed Revvâs-Kuneybi Hâmid Sâdık. "Hünsâ". *Mu'cemu'l-luğati'l-fukahâ'*. 201-202. Beyrut: y.y., 1985.
- Karâfi, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdirrahmân el-Mısrî (ö. 684/1285). *ez-Zahîre*. Nşr. Muhammed Hacı. 13 Cilt. Beyrut: Dâru'l-garb, 1994.
- Karaman, Hayrettin. *İslam Hukukunda İctihat*. Ankara: İFAV Yayınları, 1996.
- Kasânî, Alaüddîn Ebû Bekr b. Mes'udi'l-Hanefî (ö. 587/1191). *Bedâ'i'u's-şanâ'i' fi tertîbi's-şerâ'i'*. 7 Cilt. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1418/1997.
- Komisyon. "Hünsâ". *el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye*. 20: 22-23. 45 Cilt. Kuveyt: Vizaretü'l-evkaf ve's-şuuni'l-İslâmiyye, 1990.
- Komisyon. "Muhannes". *el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye*. 36: 262-267. 45 Cilt. Kuveyt: Vizaretü'l-evkaf ve's-şuuni'l-İslâmiyye, 1990.

- Kur'an Meali. "Nur Suresi 31. ayeti Türkçe Kur'an Mealleri". Erişim: 22 Eylül 2015. http://www.kuranmeali.org/24/nur_suresi/31.ayet/kurani_kerim_mealler_i.aspx.
- Kugle, Scott Siraj al-Haqq. *Homosexuality in Islam: Critical Reflection on Gay Lesbian and Transgender Muslims*. Oxford 2010.
- Mâverdí, Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basrî el-Mâverdí (ö. 450/1058). *el-Hâvi'l-kebir*. 18 Cilt. Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, 1419/1999.
- Merdâvî, Ebü'l-Hasen Alâüddîn Ali b. Süleymân b. Ahmed (ö. 885/1480). *el-İnşâf*. 12 Cilt. Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-arabî, ts.
- Mergînânî, Ali b. Ebû Bekr (ö. 593/1197). *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*. 4 Cilt. Beyrut: y.y., 1970.
- Mevsilî, Ebü'l-Fazl Mecduddîn Abdullah b. Mahmûd (ö. 683/1284). *el-İhtiyâr li-ta'li'l-Muhtâr*. 2 Cilt. Beyrut: y.y., ts.
- Mukatil b. Süleyman, Ebü'l-Hasen Mukatil b. Süleymân b. Beşîr el-Ezdî el-Belhî (ö. 150/767). *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*. Thk. Ahmet Ferîd. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, 1424/2003.
- Müslîm, Ebü'l-Hüseyn Müslîm b. Haccâc el-Kuşeyrî (ö. 261/875). *el-Câmiu's-sahîh*. 3 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî (ö. 676/1277). *el-Mecmû' şerhu'l-Muhezzeb*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fîkr, 1417/1997.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî (ö. 676/1277). *Ravzatü't-tâlibîn ve 'umdetü'l-müttakîn*. 8 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî. 1405/1984.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî (ö. 676/1277). *Riyâzü's-sâlihîn*. Tercüme ve Şerh: M. Yaşar Kandemir - İsmail Lütfi Çakan - Raşit Küçük. 8 Cilt. İstanbul: Erkam Yayınları, 2001.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî (ö. 676/1277). *Şerhu'n-Nevevî 'alâ Şahîhi Müslim*. 18. Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-arabî, 1392/1972.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî (ö. 676/1277). *Tehzîbü'l-esmâ' ve'l-luğât*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fîkr, 1996.
- Özay, Hilal. "İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/1 (2016): 1-31.
- Öztürel, Adnan. "Transeksüalizm ve Hermafrodizmde Yasal, Tıpsal ve Adli Tıp Problemleri". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 37/ 1 (1980): 461-468.
- Psikoyorum Tv. "Modernizm ve Cinsel Kimlik". Erişim: 10 Temmuz 2015. <http://www.psikoyorum.tv/modernizm-ve-cinsel-kimlik-2396.html>.

- Razî, Ebû Abdillâh Zeynüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdilkâdir (ö. 666/1268). “hns”. *Muhtârü’ş-Şihâh*. Thk. Mahmûd Hâtır. 80-81. Beyrut: Mek-tebe Lübnan.
- Remlî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Ahmed b. Hamza er-Remlî el-Menûfî el-Ensârî el-Misrî (ö. 1004/1596). *Nihâyetü’l-muhtâc ilâ şerhi’l-Minhâc*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru’l-fikr, 1405/1984.
- Sa’lebî, Ebû İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm es-Sa’lebî en-Nisâbûrî (ö. 427/1035). *el-Keşf ve’l-beyân ‘an tefsiri’l-Kur’ân*. Thk. İmam Muhammed b. Âşûr. 10 Cilt. Beyrut: Daru ihyai’t-türâsi, 1422/2002.
- Sabık, Seyyid. *Fikhü’s-sünne*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru’l-fikr, 1412/1992.
- Sadîk, es-Seyyid Muhammed (ö. 1307/1889). *Hasenü’l-üsve*. Beyrut: y.y., 1406/1985.
- Sahnûn, Ebû Saîd Abdüsselâm b. Saîd b. Habîb et-Tenûhî (ö. 240/854). *el-Müdevvenetü’l-kübrâ*. 16 Cilt. Beyrut: Dâru sâdır, ts.
- Sayed Sikandar Shah Haneef. “Sex Reassignment in Islamic Law: The Dilemma of Transsexuals”. *International Journal of Business, Humanities and Technology* 1/1 (July 2011): 98-107.
- Serahsî, Ebû Bekr Şemsü’l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed (ö. 483/1090). *el-Mebûsât*. 30 Cilt. Beyrut: Dâru’l-ma’rife, ts.
- Socarides, C.W. “Homosexuality: Findings Derived From 15 Years Of Clinical Research.” *American Journal of Psychiatry* 130 (1973): 1212-1213.
- Spitzer, R. L. “Proposal About Homosexuality And The American Psychiatric Assosiation Nomenclature”. *American Journal of Psychiatry* 130 (1973): 1214-1216.
- Sugdî, Ebü’l-Hasen (Hüseyn) Rüknüislâm Alî b. el-Hüseyn b. Muhammed (ö. 461/1068). *en-Nutef fi’l-fetâvâ*. Thk. Selâhaddin Abdullatif en-Nâhî. Beyrut: Müessesetü’r-risale, 1404/1984
- Şevkanî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed es-San’ânî el-Yemenî (ö. 1250/1834). *Neylü’l-evtâr şerhu Münteke’l-ahbâr*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru’l-cil, 1973.
- Şeyhizâde Damad, Abdurrahman Gelibolulu (ö. 1078/1667). *Mecma’u’l-enhur fi şerhi Mülteka’l-ebhur*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru’l-kütübü’l-ilmiiye, 1419/1998.
- Şirbînî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-Şirbînî el-Kahirî (ö. 977/1570). *Mugni’l-muhtâc ilâ ma’rifeti me’ânî elfâzi’l-Minhâc*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru’l-fikr, ts.
- Tehânevî, Muhammed b. A’la b. Ali el-Farukî (ö. 1158/1745). “Hünsa”. *Keşşâfü istilahâti’l-fünûn ve’l-ulûm*. 1: 406-407. 2 Cilt. Beyrut: Dâru sâdır, ts.

- “Textbook of Homosexuality and Mental Health”. Ed. Cabaj, R.P. and Stein, T.S. American Psychiatric Press, Inc. Washington, DC, London, England (1996): 17-29.
- Tirmizî, Muhammed b. İsa b. Sevre (279/892). *Sünenü't-Tirmizî*. 5 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Tûrî, Muhammed b. Hüseyin b. Ali (ö. 1004/1595). “Tekmiletü'l-Bahrü'r-râik”. *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu Kenzü'd-dekâ'ik*. 8. Cilt. Mısır: Dâru'l-ma'rife, 1993.
- Türkiye LGBTİ Birliği. “Transseksüel Nedir, Ne Değildir?”. Erişim: 29 Haziran 2015. <http://lgbti.org/transeksuel-nedir-ne-degildir/>.
- Vikipedi. “Hemafroditlik”. Erişim: 28 Mayıs 2015. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hemafroditlik>.
- Wikipedia. “Transseksüellik”. Erişim: 17 Haziran 2015. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Transseksüellik>.
- Yaşaroğlu, Kamil. “Livâta”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 7: 198-199. 44 Cilt. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Yavuz, Yunus Vehbi. “Hüsnâ”. *İslam'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*. 2: 301-302. 4 Cilt. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1997.
- Yıldırım, Celal. *Kaynaklarıyla İslam Fıkhı*. 4 Cilt. Konya: Uysal Kitabevi, ts.
- Zebîdî, Ebü'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdirrezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseyî (ö. 1205/1791). “Muhannes”. *Tâcü'l-'arûs min cevâhiri'l-Ķâmûs*. 5: 158-159. b.y.: Dâru'l-hidaye, ts.
- Zekerîyya el-Ensârî, Ebû Yahyâ Zeynüddîn Zekerîyyâ b. Muhammed b. Ahmed es-Süneykî el-Ensârî el-Hazrecî (ö. 926/1520). *Esne'l-me'tâlib şerhu Ravzi't-tâlib*. Beyrut: Dâru'l-kütübü'l-ilmîyye, 1422/2000.
- Zeylaî, Ebû Muhammed Fahrüddîn Osmân b. Alî b. Mihcen b. Yûnus es-Sûfî el-Bârîî (ö. 743/1343). *Tebyînü'l-hakâ'ik şerhu Kenzü'd-dekâ'ik*. 3 Cilt. Kahire: Dâru'l-kütübü'l-İslâmî, 1313/1895.
- Zuhaylî, Vehbe. *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletuhu*. 9 Cilt. Dımaşk: Dâru'l-fıkr, 1996.